

ECONVENTIO TESZT

Középiskolás teszteredmények 2015

Kovács Péter

Cseri Cserne

Ország Gáborné

Absztrakt

A gazdasági válság rávilágított a lakosság alacsony pénzügyi kultúrájára, pénzügyi ismereteinek hiányaira. Ennek következtében gombamód szaporodnak a pénzügyi kultúra felmérések és fejlesztési programok. A hazai középiskolások legnagyobb pénzügyi kultúra felmérése az Econventio teszt, amely 2015-ben ötödik alkalommal zajlott le. A felmérésben minden évben több, mint 10 ezer diák vett részt, ezzel Európa egyik legnagyobb, a fiatalokat célzó pénzügyi kultúra vizsgálata.

Jelen tanulmányban 12 ezer középiskolás részvételével lebonyolított pénzügyi kultúra vizsgálat eredményeit mutatjuk be.

Tartalom

Absztrakt	2
1. Bevezetés	4
1.1. Elméleti háttér	4
2. Módszertani háttér	12
2.1. Az Econventio teszt és index felépítése.....	12
2.2. Az Econventio-index	16
2.3. Elemzési módszertan.....	17
3. Eredmények	18
3.1. A mintáról	18
3.2. Banki szolgáltatások.....	18
3.3. Általános gazdasági ismeretek.....	30
3.4. Megtakarítások és befektetések	39
3.5. Hitelezés.....	51
3.6. Munka világa.....	64
3.7. Biztosítás, nyugdíj.....	76
3.8. Az Econventio-index értéke	86
4. Eredmények összefoglalása.....	92
5. Irodalomjegyzék.....	94

1. Bevezetés

Az Econventio teszt idén már ötödik alkalommal vizsgálja középiskolások pénzügyi kultúráját.

Jelen elemzésben az elméleti áttekintés után a 2015. évi eredményeket mutatjuk be.

1.1. Elméleti háttér

A pénzügyi döntések meghozatala az utóbbi években, évtizedekben szinte mindennapossá vált.

A pénzügyi piac termékei és szolgáltatásai ugyanakkor komplexek lettek, melyek használatához az egyéneknek folyamatosan megújuló ismeretekre van szükségük. A lakosság körében az utóbbi években az érdeklődés homlokterébe került, és örvendetes tényként állapítható meg, hogy gombamód szaporodnak az ez irányú hazai kutatások (például Huzdik, Béres & Németh, 2014; Botos, Botos, Béres, Csernák & Németh, 2012; Béres & Huzdik, 2012).

Az empirikus felmérések eredményei a lakosság körében a pénzügyi ismeretek alkalmazásának viszonylag alacsony színvonaláról árulkodnak (Atkinson & Messy, 2012).

A felnőtt lakosság sem iskolai tanulmányai során, sem a későbbiekben nem tanult pénzügyi, gazdasági ismereteket (Horváthné & Széles, 2014, p. 471-472), illetve ha tanult is több ma létező pénzügyi termék (például hitelkártya, pay pass) nem létezett akkor, amikor ilyen jellegű tanulmányokat folytattak, ahogyan azt Béres és Huzdik (2012) megfogalmazta a pénzügyi piacok fejlődése gyorsabb az egyének pénzügyi kultúrájának gyarapodásánál.

Az alaposabb pénzügyi ismeretek ebben a folyamatosan változó és összetett társadalomban segít az egyéneknek jobb megértést biztosítani, továbbá támaszt nyújt bizonyos élethelyzetekben. (Remund, 2010, p. 278). A szakadék csökkentéséhez a pénzügyi kultúra fejlesztésére van szükség, amely egyértelműen edukációval és gyakorlati ismereteken keresztül (Kovács 2015) érhető el.

Emellett az OECD 2011-es felnőtt lakosságra koncentráció vizsgálat (Atkinson & Messy, 2012) szerint a magyarokra nemzetközi viszonylatban is kevésbé jellemző a különböző ajánlatok összehasonlítása, a pénzügyi információk minél szélesebb körű összegyűjtése, így a pénzügyi döntések meghozatalához az emberek nem eléggé informáltak, így akár befektetések, akár hiteltermékek közötti eligazodás, a döntéshez szükséges megfelelő információ megszerzése, a kockázatok és következmények mérlegelése problematikus. A probléma nem csak hazánkban jelentkezik. Hasonló hiányosságokat tártak fel Bongini, Trivellato & Zenga, (2012) a pénzügyi tervezés, a pénz, a hitel- és adósságállomány, a biztosítás és az öngondoskodás területén.

A pénzügyi kultúra témaköre minden korosztályt érint, hiszen a mindennapok (például vásárlások) során is pénzügyi döntéseket kell hoznunk illetve egy család, háztartás tagjaként a mindennapi pénzügyi döntések befolyásolják az életünket. Nemzetközi kutatások különböző célcsoportokat elemeztek: Servon és Kaestner az alacsony és közepes jövedelmű embereket (Servon & Kaestner, 2008), Coates, Marais és Weil (2007) a New York-i tőzsdén szereplő társaságok vezetőségének pénzügyi végzettségét, mások pedig az alkalmazásban álló nőket vizsgálta (Mathivanan & Mohanaranjani, 2013).

Ugyan a háztartások megtakarítása növekedésnek indult, ami nem csak a nettó pénzügyi pozícióban, hanem a háztartások bruttó megtakarítási rátájában is tükröződik: míg a 2007-es 7,06 százalékos mélyponthoz képest, 2014-ben a háztartások a bruttó jövedelmük 10,21 százalékát nem költötték el végső fogyasztásra, ugyanakkor ez az arányszám a KSH adatai szerint jelenleg a 2005-ös szintet (10,49%) közelíti. Emellett fontos megjegyezni, hogy a megtakarítások koncentráltan jelentkeznek, hiszen a 2011-es nemzetközi vizsgálat szerint csupán a háztartások 52 százaléka rendelkezett megtakarításokkal. Ugyanakkor a demográfiai

folyamatok, az elöregedés jelensége miatt fontos lenne a hosszútávon való gondolkodás, az öngondoskodás, amihez megtakarítások kellenek. (Béres & Huzdik, 2012)

Hazánkban egy nemzetközi felmérés alapján (Atkinson & Messy, 2012) a pénzügyi ismeretek, tehát az elméleti tudás magas pontszámot kapott, a gyakorlati alkalmazás, a pénzügyi viselkedés eredményei azonban gyengék voltak. Emellett a felmérés szerint általános probléma a kamatos kamat számításának, illetve az infláció kezelésének képessége. A szerzők szignifikáns kapcsolatot találtak a pénzügyi attitűd és a pénzügyi tudás szintje között. Tanulmányukból kiderül, hogy a magasabb jövedelmű, végzettségű, pozitívabb pénzügyi hozzáállás rendelkezők pénzügyi kultúrája magasabb. Életkort tekintve a középkorúak pénzügyi tudása a legmagasabb. Nemek tekintetében a férfiak jobban állnak pénzügyi tudás tekintetében, mint a nők. A 2011-es felmérésben egy kivételes ország volt, Magyarország, ahol a nők pénzügyi tudásszintje magasabb volt, mint a férfiaké. A tanulmány kiemeli, hogy a magyarok többségére nem jellemző különböző ajánlatok összehasonlítása (Atkinson & Messy, 2012).

A pénzügyi műveltség fiatal korban különösen fontos jelentőséggel bír, hiszen a „korai életszakaszban elkövetett pénzügyi hibák a későbbiek során igen költségesek lehetnek” (Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010, p. 358). A fiatalok – különösen a felsőoktatásban résztvevők – gyakran „pénzügyi hálóba” keverednek, „hatalmas összegű hitelkártya-adósságot vagy diákhitelt halmoznak fel, mely a későbbiekben vagyoniuk gyarapodását akadályozhatja” (Lusardi et al, 2010, p. 358). A gazdasági és pénzügyi világválság kialakulása után a pénzügyi kultúra kiemelten fontos szerepet kapott, hiszen a korábban meghozott hibás pénzügyi döntések hatásai jelenleg is érezhetőek.

A pénzügyi kultúra fogalma egy OECD-tanulmány szerint: „*A pénzügyi kultúra a tudatosság, ismeretek, készségek, attitűdök és viselkedések kombinációja, amelyekre szükség van a megalapozott pénzügyi döntések meghozatalához és végső soron az egyéni pénzügyi jólét eléréséhez*” (Atkinson & Messy, 2012, p. 14).

Az előző meghatározáshoz hasonló értelmezés található indiai kutatók tanulmányában, amely szerint „a pénzügyi kultúra annak a tudásnak és azoknak a képességeknek az összessége, amelyekkel hatékonyan irányíthatóak az egyén pénzügyei egész életén át a pénzügyi jólét érdekében” (Suganya, Sakthivelrani & Durai, 2013). A meghatározásból kiemelendő, hogy a pénzügyi kultúra túlmutat a pénzügyi tudáson, képességeket is magában foglal. Fontos eleme a definíciónak a saját pénzügyi egyensúly megteremtése is.

Holland tudósok a pénzügyi eszközök használata helyett a tudásra és a megértésre helyezik a hangsúlyt. Szerintük az összetett pénzügyi termékek ismerete és megértése jelenti a pénzügyi kultúrát (Mak & Braspenning, 2012, p. 307.).

Remund több száz kutatást vizsgálva azt fogalmazta meg, hogy a „pénzügyi kultúra az, ami a pénzügyi koncepciók kulcsának megértését méri”, ”a definíció magában foglalja a képességet és azt a magabiztosságot, amellyel az egyén saját személyes pénzügyeit képes irányítani” (Cude, 2010, p. 272.).

Plakalovic cikkében egy olyan fogalom meghatározást idéz, amelynek fontos összetevője a döntési képesség. A személyes pénzügyi kultúrába beletartozik az a készség, amely képes választani a különböző pénzügyi döntések között, valamint a kommunikációs képesség is. Ezáltal az egyén képes arra, hogy „tervezzen, és megfelelően reagáljon az élet azon

eseményeire, amelyek érinthetik mindennapi pénzügyi döntéseit, beleértve az általános gazdasági folyamatokat is” (Plakalovic, 2012, p. 136.).

A pénzügyi kultúra mérésére nem alakult még ki egységes álláspont, például, amikor befektetésekről beszélünk, akkor csak a pénzügyi befektetéseket vizsgáljuk, vagy azt is a pénzügyi kultúra részeként fogjuk fel, hogy továbbképezem magam, ezáltal befektetek a jövőmbe.

Lusardi és szerzőtársai fiatalok körében végzett felmérése 1997-ben készült. A diákok megkérdezésén túl az adatbázis tartalmazta a szülőkkel készült interjúkat is, melynek célja az otthoni környezet feltárása volt. A felmérést 2007–2008 között megismételték, amikor a válaszadók 23–28 évesek voltak. A főbb kutatási kérdések az alábbiak voltak:

1. Mennyire tájékozottak a fiatalok a pénzügyi döntések meghozatalához?
2. Milyen meghatározó tényezők vannak a fiatalok pénzügyi műveltségének?
3. Hogyan tudnak ezek az információk segítséget nyújtani a törvényhozóknak? (Lusardi et al, 2010, 358–359. o.)

Remund (2010) tanulmányában áttekintette a 2000 óta született pénzügyi kultúra meghatározásokat. A meghatározásokban öt közös dimenziót talált:

1. *A pénzügyi szolgáltatások közötti jártasság*
2. *Kommunikációs képesség a pénzügyi elképzelésekről.*
3. *A személyes pénzügyek irányítása, kezelése*
4. *Pénzügyi döntéshozatali képesség*
5. *Magabiztosság.*

A pénzügyi tudás, a képességek, az egyének megbízhatósága és magabiztossága, valamint motivációja mind szükségesek ahhoz, hogy az emberek hatékonyan tudják kezelni a pénzügyeiket. Ez utóbbi tulajdonság, a cselekvésre való késztetés (motiváció) igen ritkán olvasható a fogalmi meghatározások szakirodalmában. Egy hazai tanulmány szerint a tudatos pénzügyi magatartás fogalma napjainkban egyre inkább előtérbe kerül. A felelős (tudatos) magatartásra nincs egységesen elfogadott definíció a szakirodalomban. A tudatos pénzügyi magatartás dimenziói: „a célkitűzés, a tervezés, a megtakarítás, a jövőorientáció, az ésszerű költsékezés és a költségek ellenőrzése, valamint a kommunikáció a pénzügyekről.” (Zsótér, 2013, p. 675) A döntéshozatali képesség ebből a megfogalmazásból is hiányzik.

A koncepcionális meghatározásba beleilleszthető a Magyar Nemzeti Bank 2008-ban megjelent definíciója, mely szerint a pénzügyi kultúra nem más, mint *„a pénzügyi ismeretek és készségek olyan szintje, amelynek segítségével az egyének képesek a tudatos és körültekintő döntéseikhez szükséges alapvető pénzügyi információkat azonosítani, majd azok megszerzése után azokat értelmezni, és ez alapján döntést hozni, felmérve döntésük lehetséges jövőbeni pénzügyi, illetve egyéb következményeit.”* (MNB-PSZÁF, 2008, p. 1) Tehát az egyének „képesek felmérni a kockázatot, valamint a döntésükben rejlő bizonytalanságot” (Huzdik et al., 2014, p. 476). Kiemelendő a megfogalmazásból a döntések eredménye, mely néhány, korábban említett definícióból hiányzott.

Huston 71 tanulmányt vizsgált, amelyek közül több mint 50 nem tudta meghatározni a pénzügyi kultúra koncepcióját. A fennmaradó esetekben találhatóak definíciók, melyekben nyolc különböző jelentést fogalmaztak meg. Az elemzett tanulmányok közel fele nem különíti el élesen a pénzügyi tudást és a pénzügyi kultúrát. A fogalom pontatlan meghatározása indokolja azt, hogy a pénzügyi kultúrát nem lehet egy szóval meghatározni (Huston, 2010).

Az említett kutatások egy részében a pénzügyi kultúra a pénzügyi tudásra épül. Más tanulmányok azonban több összetevőből próbálják meghatározni a fogalmat: szerepel benne a döntéshozatali képesség, a magabiztosság. A különböző meghatározásokban több közös témakör található (Huston 2010)

1. *Alapvető pénzügyi kérdések;*
2. *Hitelfelvétel;*
3. *Befektetés, megtakarítás;*
4. *Erőforrások megvédése: biztosítási termékek, egyéb pénzkezelési technikák.*

Emellett számos esetben megjelennek inflációhoz, diverzifikációhoz, kamatos kamathoz kötődő kérdések is.

Lusardi egyik tanulmányában szintén a számolási készség fontosságára hívja fel a figyelmet. Számos kutatás bizonyítja, hogy a számolási képesség kapcsolatban áll a pénzügyi döntéshozattal, valamint az egyének felelőssége a megtakarításokkal kapcsolatosan folyamatosan emelkedik (Lusardi, 2012, p. 10), gondoljunk akár csak a kamatok számítására, a százalékszámításra. Mivel ezeknek a képességeknek a fejlesztése felnőtt korban igen nehéz, ezért fontos, hogy a matematikai készségek fejlesztését már az iskolában elkezdjék.

A szakirodalom a vizsgálandó részterületekben nagyrészt egyetért. Vannak olyan kutatások, amelyek kevesebb kérdéskört vizsgálnak, mert inkább bizonyos kérdéscsoportokra szeretnének koncentrálni. Ahhoz, hogy komplex kép alakuljon ki a pénzügyi kultúráról, érdemes a témakörök nagy részét lefedni. Ennek megfelelően az Econventio-teszt a komplexebb mérési módot követi az alábbi hat terület vizsgálatával: banki szolgáltatások,

megtakarítások és befektetések, hitelezés, munka világa, általános gazdasági ismeretek, biztosítás és nyugdíj.

Valamivel kapcsolatos tudás vizsgálata történhet önbevallással, illetve a tudást mérő mérőeszköz segítségével is. Ekkor fontos, hogy a mérőeszközbe be legyenek építve a főbb vizsgálati területek. Például Béres et al., 2013, p. 3.) cikkében a megtakarítás, befektetés, hitel, kalkulációs készség jelennek meg.

Ugyan a pénzügyi kultúra fogalmának harmonizálásra elindult egy folyamat, a pénzügyi kultúra mérésének, számszerű jellemzésének módszertani kavalkádját láthatjuk. Általánosságban a tudást vizsgáló kérdéseknél a helyes válaszok arányának vizsgálatán túl a szerzők sok esetben egy, a pénzügyi tudásszintet mérő mutató előállítására is törekedtek. Ennek megkonstruálása vagy a helyes válaszok átlagos számának jellemzésével, vagy egy mesterséges – általában vagy faktorelemzésre, vagy regressziós modellekre épülő – index előállításával történik meg. A módszertani eltérésekből fakadóan ezek az indikátorok nemzetközileg csak korlátozottan összevethetőek. Olasz tudósok (Bongini, Trivellato & Zenga, 2012) és a PISA felmérés is a Rasch-modellt alkalmazza, hogy a képességeket, az attitűdöket és a személyiségvonásokat vizsgálja. Ez az eljárás figyelembe veszi a kérdések bonyolultságát és a válaszadók egyéni képességeit is.

Indiai tudósok egy olyan indexet készítettek, amiben négy indikátort neveztek meg: a pénzügyi tudást, a megtakarítási képességet, a hitellehetőségeket és befektetési képességeket, melyhez 400 főből álló felmérést végeztek. (Suganya et al, 2013)

2. Módszertani háttér

2.1. Az Econventio teszt és index felépítése

Tevékenységünk fő célja a középiskolások pénzügyi, gazdasági ismereteinek kutatásokra épülő fejlesztése, azaz éves felmérések segítségével azonosítjuk a problémás ismeretterületeket, megvizsgáljuk a probléma okát, majd erre fejlesztési tevékenységeket dolgozunk ki. A vizsgálat és a fejlesztési program célcsoportjául a középiskolákban tanuló diákokat választottuk.

Jelen fejezetben először bemutatjuk a vizsgálati modell elméleti háttérét, majd a felmérés, azaz az Econventio teszt módszertani jellemzőit.

Az Econventio kérdőív modellje magában foglalja a racionalitás mindhárom aspektusát.

- Az információgyűjtés esetében tartalmaznia kell az ismereteket, a múltbeli tapasztalatokat, a kommunikáció módját, valamint reflektálnia kell az információgyűjtés csatornáinak, időbeliségének és térbeliségének korlátozottságára.
- A preferenciák esetében teret kell adni az attitűdöknek, értékrendnek, személyes pénzügyi helyzetnek, jövőbeli terveknek és egy nyertesként vagy vesztesként elkönyvelt szituáció keretezési torzításainak.
- A döntéshozatal során a pénzügyi döntéseknél az alternatívák közötti választásban a számítási képességeknél meg kell, hogy jelenjenek a heurisztikák.

A cselekvők és pénzügyi szolgáltatók B2C interakcióit kérdőíves módszerrel nem lehet értékelni, Wilson (1998) arra az esetre próbavásárlások (mystery shopping) folytatását javasolja. Az informáltság esetében azonban mód nyílik a definitív tudás különböző eszközök helyes és helytelen használatán keresztül történő mérésére, továbbá a preferált kommunikációs és információgyűjtő csatorna megnevezésére.

A számítási képességek vizsgálata esetében egy matematikai jellegű probléma helyes megoldását kell a válaszadóknak kiválasztaniuk. Az idő rövidege miatt a heurisztikus

döntéshozatalnak itt döntő szerepe van – a pénzügyi jellegű problémák esetében azonban fontos, hogy a célcsoport heurisztika-készletébe beépüljön a kamatos kamatszámítás nem lineáris természete.

A cselekvő közgazdaságtani racionalitása mentén meghatározott három horizontális dimenziót ezt követően hat vertikális dimenzióon keresztül vizsgáljuk behatóbb módon, hogy így teret kapjanak a piaci aszimmetrikus viszonyok. Hogarth-Hilgert-Beverly (2003) ajánlását figyelembe véve az alábbi vertikális dimenziókhöz kapcsolódó témaköröket vontuk be a vizsgálatba:

1. általános banki, pénzügyi ismeretek (számlavezetés, tranzakciós költségek, bankkártya használat, bankrendszer, szolgáltatások),
2. befektetések, megtakarítások (befektetési formák, célok, időtávok, kamat és hozam különbsége, hozam és kockázat kapcsolata),
3. hitelek (diákhitel, egyéb hitelfajták és jellemzőik),
4. munka világa (diákmunka, oktatás, adózás, vállalkozás),
5. biztosítás, nyugdíj (öngondoskodás, nyugdíjrendszer, biztosítások típusainak jellemzői),
6. általános gazdasági ismeretek (infláció, államadósság, adózás).

Tehát az Econventio teszt, illetve ennek kérdései alapvetően két részből állnak össze: attitűd vizsgálati kérdésekből, illetve egy tudástesztből.

A tudásteszt részben, amely tartalmazza a pénzügyi ismeretek és a számolási készségek vizsgálatát is, nem fogalmak definiálását kérjük, hanem gyakorlat centrikus kérdéseket teszünk fel, illetve napi aktualitásokkal kapcsolatosan kérdezzük. E részben minden kérdéshez több válaszalternatívát kínáltunk fel, melyből egy helyes. A kitöltőknek ki kellett választaniuk egy

alternatívát, mindezt úgy, hogy vizsgálni tudjuk valós tudásukat, illetve, hogy a pénzügyi alapismeretekkel mennyire vannak tisztában. Azonban a kérdésekkel és a válaszokkal kapcsolatosan számos probléma adódik, amelyeket kezelni kell.

A teszt során mind a hat vizsgálati dimenzió egyforma súllyal alakítja modellt. Ez azt jelenti, hogy minden egyes vizsgálati dimenzióban öt tudásteszt kérdés: egy a számolásokhoz, ajánlatokhoz köthető, és további négy ismereteket, informáltságot ellenőrző kérdés jelenik meg. E mellett minden témakörben legalább egy „attitűd” kérdés is megjelenik, ahol nincs helyes válasz.

A teszt összeállításakor arra ügyelünk, hogy ne legyen hosszú a teszt, ugyanis hosszabb teszt esetében nem töltik ki a diákok a teljes tesztet. Mivel a teszt szerkezetből adódóan minimum 36 kérdést tartalmaz a modell, így elfogadott irányelv szerint a kitöltőknek 40 kérdést kell megválaszolniuk, ami nem tartalmazza az általános demográfiai kérdéseket, ugyanis azokat a regisztráció folyamán kell megadni.

Az Econventio teszt kitöltésére előzetes regisztráció után az Econventio Egyesület honlapján (www.econventio.hu) nyílik lehetőség, minden év tavaszán. Regisztráció során meg kell adni a kitöltő osztálytípusát, iskola típusát, képzési programját (gazdasági, nem gazdasági), nemét, életkorát, évfolyamát, illetve, hogy korábban már részesült-e pénzügyi oktatásban. Az adatfeldolgozás már anonim adatokat tartalmaz. Kitöltés közben a felületen a kitöltőnek egyszerre csak egy kérdés jelenik meg, melyek megválaszolására összességében 30 perc áll rendelkezésre, hogy a kitöltés befejezjen egy középiskolai tanórába és a diákok figyelme se lankadjon a kitöltés során.

Mivel számos esetben (például hitelkártya, tőzsde) a diákok nem rendelkeznek tapasztalatokkal, így felmerül a kérdés, hogy valóban a középiskolások tudását tükrözik-e a válaszok és nem csak tippeltek. E probléma megoldására, illetve e torzító tényező hatásának

minimalizálása végett a tudásteszt részben egy „Nem tudom” válaszalternatívát is beépítettünk, a diákokat arra kérve, hogy ezt az alternatívát válasszák, ha nem tudják a kérdésre adandó helyes választ.

Az egyes kérdéseknél a válaszalternatívák számát igyekszünk kiegyensúlyozni. Ez azt jelenti, hogy a tudásteszt részben az ismeretek ellenőrzésekor minden kérdés esetében ugyanannyi, számszerűen négy alternatíva közül kell a helyes választ kiválasztani a diákoknak. Ez a helyes válasz tippelésből való eltalálásának valószínűségét egyenlíti ki, csökkenti. Erre az elvre a legelső Econventio teszt esetében nem figyeltünk, ugyanakkor abban az évben nem állítottuk elő az Econventio-index értékét. Utólagos visszaméréseket tekintve, nem mutatkozott számottevő eltérés a kitöltők viselkedésében, aminek oka valószínűleg a „nem tudom” válaszlehetőség és ennek tippelés torzító hatás csökkentő szerepe lehetett. Ettől az elvtől akkor térünk el, ha egy kérdést nemzetközi mérőeszközből választottuk és azzal szeretnénk az adott kérdés eredményét összehasonlítani, vagy, ha olyan kérdés van, hogy két ajánlatot kell egymással összehasonlítani. Ettől eltekintve a számolási kérdések esetében is többnyire négy lehetőség közül kell a diákoknak választani. Itt az egyes válaszalternatívákban megjelennek a tipikus számolási hibák is.

A tesztben szereplő kérdések során fontos, hogy a kérdések érthetően, a korcsoporthoz igazítva legyenek feltéve.

A teszt kérdéseinek összeállításakor figyelemmel kell lenni a teszt céljára, amely szerint olyan információhiányos területeket szeretnénk azonosítani, amelyek fejlesztésre szorulnak: azaz a teszt jelöli ki azokat a szempontokat, amelyeket a későbbiekben kiscsoportokban részletesen meg kell vizsgálnunk és fejlesztési programokat kell rá kidolgoznunk. Például, a teszttel azonosítható, hogy a fordított százalékszámítás problémát jelent. Ha erre fejlesztési programot szeretnénk kidolgozni, akkor meg kell értenünk mit és miért hibáznak el a kitöltők. E mellett

fontos a diákok figyelmének, érdeklődésének folytonos fenntartása. Ezekből fakadóan a tesztkérdések ugyan az évek során változnak, azonban a főmodellen belül azonos témacsoportra kérdezzük rá. Mivel nagyon fontos, hogy fejlesztési pontokat akarunk kijelölni, egy-egy dimenzió komplex módon nem vizsgálható csupán öt-öt tudásteszt kérdéssel. A fejlesztési pontokat, irányvonalakat azzal lehet kijelölni, fejleszteni, ha az eddigi öt év teszt eredményeit összekapcsoljuk, ugyanis így minden dimenzióra már egy komplexebb kép adódik, ami mélyebben vizsgálható, elemezhető. Például ez a képbővítés volt az oka annak, hogy a 2014 évi teszten megjelent a hitel és a lízing közötti különbség.

2.2. Az Econventio-index

A középiskolások pénzügyi ismeretének jellemzésére megalkottuk az úgynevezett Econventio-indexet, melynek célja, hogy a középiskolások éves teljesítményét egy számértékkel jellemezzük. A modell mind a hat vizsgálati dimenzióját egy-egy számértékkel jellemezzük, mely gyakorlatilag az egyes dimenziókra adott helyes válaszok számát mutatja.

Az Econventio-indexet úgy állítjuk elő, hogy a modell mind a hat dimenziója azonos súllyal befolyásolja az index értékét. A súlyszám ez esetben a dimenzióból adódó kérdések számának függvénye. Mivel jelenleg az egyes dimenziókból ugyanannyi kérdés került a tesztbe, így az Econventio-index értéke gyakorlatilag a helyesen megválaszolt kérdések arányának átlagát jelenti. Ha az egyes dimenziókból nem ugyanannyi kérdés kerülne a modellbe, akkor az index értékének előállításakor az alulreprezentált dimenzió teljesítményértékét felsúlyoznánk, a felülreprezentáltét pedig alulsúlyoznánk úgy, hogy minden dimenzióban a helyes válaszok számának súlyozott összege ugyanazon a tartományon mozoghasson. Ezzel az eljárással biztosítható, hogy a végeredményt nem befolyásolja az, hogy az egyes blokkokat különböző számú kérdéssel vizsgáltunk.

Az Econventio-index így egy $[0;100]$ intervallumba eső érték, melynek magasabb értéke magasabb átlagteljesítményt mutat. Az index tulajdonságait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy ha minden dimenzióból ugyanannyi kérdés szerepel, és mivel a tudásteszt kérdések száma 30, így egy kérdés helyes megválaszolása $k*100/30$ százalékponttal növeli egy kitöltő teljesítményét, amelynek az indexre való hatása N kitöltő esetében $(k*100)/(30*N)$. Az indexről alkotott képhez vizsgáljuk a diákok teljesítményének eloszlását is.

Az Econventio-index mellett 2014-ben a tavalyi fejlesztésű **attitűd index** meghatározását is megpróbáltuk, mely ugyancsak 0-100 skálára vetítve jellemzi a középiskolás pénzügyi attitűdjének pozitív, illetve negatív voltát. Az index azt vizsgálja, hogy azon attitűd kérdések esetében, ahol lehet irányultságról, beszélni inkább pozitív, vagy inkább negatív viselkedést mutat valaki. A kiválasztott válaszalternatíva esetében minden esetben 0 vagy 1 számérték kerül meghatározásra, ahol 1 a pozitív, 0 a negatív hozzáállást jelöli. Az index azt méri, hogy összességében az egyén a maximálisan elérhető 1 értékek összegéhez mekkora összértékkel rendelkezik. Az index értéke így 0-100 skálán van kifejezve, ahol a nagyobb érték a pozitívabb attitűdöt jelenti.

2.3. Elemzési módszertan

Az elemzéshez alkalmazandó statisztikai módszertan kiválasztása a változók mérési szintjén múlik. Mivel a feltett kérdések mindegyike kategoriális változónak tekinthető, így alkalmazható módszertanként a leíró statisztika, keresztábra elemzés (khi-négyzet teszt), varianciaanalízis (F-próba) kerül alkalmazásra.

Az Econvetio-indexet a különböző demográfiai kérdésekkel varianciaanalízis (ANOVA), valamint korrelációs számítás segítségével vizsgáljuk (Econventio 2013).

Az F-próba alkalmazásakor a csoportátlagok eltéréseit Post Hoc teszt segítségével vizsgáljuk. Ez a tesztípus a próbák p-értékeit korrigálja az összehasonlítások számával. Erre azért van szükség, mivel e nélkül a k számú csoport esetében $k*(k-1)/2$ darab összehasonlítás történik, mely jelentősen növelné az elsőfajú hiba (kapcsolatot mutatunk ki ott, ahol nincs kapcsolat) elkövetésének valószínűségét.

A mintaátlagok alapján 95 százalékos valószínűség mellett becslést adunk az alapsokaság átlagértékeire.

3. Eredmények

3.1. A mintáról

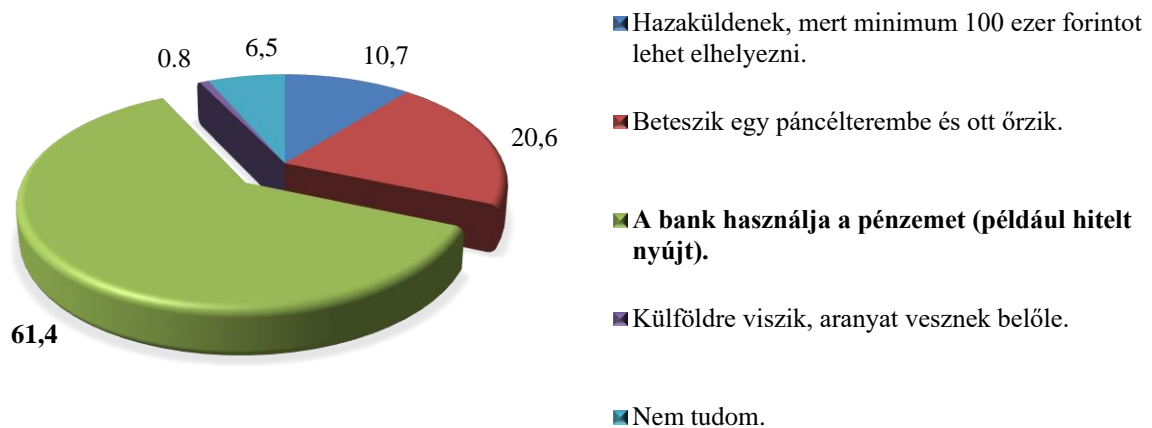
A kérdőív kitöltésében 12 083 középiskolás vett részt, akiknek egynegyede (25,8 százalék) már töltött ki korábban Econventio-tesztet. A diákok 22,0 százaléka 15 éves, negyedük 16 éves, ötödük 17 éves, 13,3 százalékuk 18 éves, hatodik pedig 19 éves vagy annál idősebb. A megkérdezettek 50,7 százaléka férfi. A vizsgált tanulók 32,0 százalékának lakóhelye megyei jogú város, további 37,5 százalékuknak város, míg 26,1 százalékuknak falu. A fővárosban élők alulreprezentáltak. A kitöltők több mint fele (57,9 százalék) 4 osztályos középiskolában tanul, 6,3 százalékuk 6 osztályos, 2,4 százalékuk 8 osztályos középiskolában, míg 10,2 százalékuk érettségi utáni képzésben vesz részt. A diákok fele (50,5 százalék) szakközépiskolába, harmada (30,5 százalék) gimnáziumba, 11,7 százalékuk pedig szakmunkásképző intézménybe jár. A középiskolások negyede (25,5 százalék) részesül kereskedelmi, gazdasági képzésben.

3.2. Banki szolgáltatások

A diákok banki szolgáltatásokkal kapcsolatos ismereteit vizsgáló első, bevezető kérdés arra vonatkozott, hogy mi történik a bankba megtakarításként elhelyezett 50 ezer forinttal. 11 245 fő válaszolt, „nem tudom” választ a kitöltők 6,5 százaléka (781 fő) adott. Három középiskolásból kettő (61,4 százalék) tudta a helyes megoldást. Minden ötödik tanuló (20,6

százalék) szerint a bank a páncéltermében őrzi a pénzt. A kitöltők 10,7 százaléka azt a helytelen választ adta, hogy a minimális banki betét összege 100 ezer forint, ezért nem lehet elhelyezni az összeget. A harmadik hibás opció aránya elhanyagolható. (1. ábra)

1. ábra Mi történik a bankba megtakarítás céljából elhelyezett 50 ezer forinttal? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Míg a 14-15 évesek 53 százaléka, a 16-17 évesek 59 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 66, míg az idősebbek 74 százaléka adott jó választ e kérdésre, azaz a magasabb életkorúak szignifikánsan nagyobb arányban válaszoltak helyesen e kérdésre. (khi-négyzet= 238,049, p-érték <0,01).

A férfiak szignifikánsan nagyobb arányban (64,2 százalék) válaszoltak helyesen, mint a nők (58 százalék) erre a kérdésre (khi-négyzet= 47,379, p-érték<0,001).

Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők válaszoltak az átlaghoz képest kiugróan magas arányban (77,7 százalék) helyesen e kérdésre. A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 190,189, p-

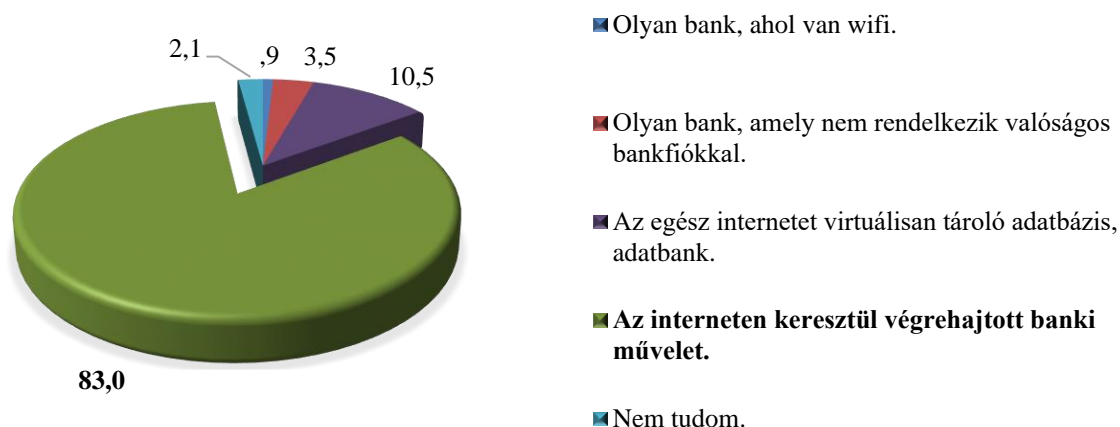
érték<0,001): a 4 osztályos középiskolába járók 60,6, 8 osztályos középiskolába járók 52,2 százaléka adott helyes választ.

A megkérdezett diákok iskolatípus szerinti bontásában jól látható, hogy a szakiskolába járó diákok több mint a fele (52,7 százalék) válaszolt helytelenül erre a kérdésre. Ellenben azok a diákok, akik szakközépiskolába járnak illetve egyéb képzési formában tanulnak, nagyobb arányban válaszoltak helyesen (63 százalék és 74,1 százalék). Az egyes iskolatípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 186,646, p-érték<0,001). A gimnazisták 60,1 százaléka tudott megfelelő választ adni.

Az egyes képzési területek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 59,589, p-érték<0,001). A megkérdezett diákok, akik kereskedelmi, gazdasági képzésre járnak, 66,9 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 59,1 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A banki szolgáltatások második kérdése az internetes bankolás fogalmára vonatkozott. Csupán a kitöltők 2,1 százaléka nem tudott választani a megadott meghatározások közül. A válaszadók 83,0 százaléka jól felelt erre a kérdésre. A diákok 10,5 százaléka azt a helytelen választ jelölte meg, hogy „az egész internetet virtuálisan tároló adatbázis”. A másik két helytelen válasz aránya együttesen 4,4 százalék. (2. ábra)

2. ábra Mit jelent az internetes bankolás? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 23,001, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 81,8 százaléka, a 16-17 évesek 81,7 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 82,3, míg az idősebbek 86,3 százaléka adott jó választ e kérdésre.

Nem szerinti bontásban a mintában ugyan a nők válaszoltak nagyobb arányban (83 százalék) helyesen, mint a férfiak (82,2 százalék), ugyanakkor ez az eltérés nem mutatkozott szignifikánsnak (khi-négyzet=1,118 p-érték=0,276).

Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők (88,2 százalék) illetve a 6 osztályos középiskolába járók (84,6 százalék) válaszoltak az átlaghoz képest jobban. A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 73,699, p-érték<0,001). A 4 osztályos középiskolába járók 83,2, 8 osztályos középiskolába járók 73,4 százaléka válaszolt helyesen.

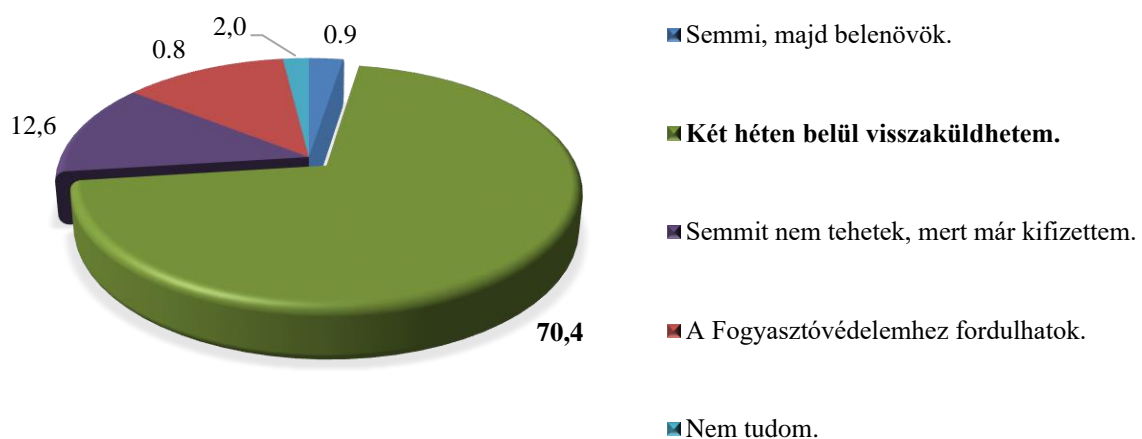
A megkérdezett diákok képzés típusa szerinti bontásban jól látható, hogy a gimnáziumi osztály, a szakközépiskolai osztály és az egyéb képzésbe járó diákok nagyobb arányban válaszoltak helyesen a kérdésre, rendre 83,4 százalék, 83,9 százalék és 86,8 százalék. A szakiskolába járó

diákok több mint egy negyede (28,2 százalék) válaszolt helytelenül erre a kérdésre, így az ő eredményük e kérdés esetében szignifikánsan gyengébb (khi-négyzet=134,104, p-érték<0,001).

A megkérdezett diákok, akik kereskedelmi, gazdasági képzésre járnak, 83,9 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 82,1százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A következő banki szolgáltatásokra vonatkozó kérdés így szólt: „Cipőt vásárolsz az interneten. Mi történik akkor, ha nagy?” 235 fő választotta a „nem tudom” lehetőséget (2,0 százalék). A legtöbben a helyes megoldást (két héten belül visszaküldhető) jelölték meg, a válaszadók 70,4 százaléka. A tanulók 12,6 százaléka szerint semmit nem tehetnek ebben az esetben, mert már kifizették. Hasonló arányban (12,4 százalék) választották azt a helytelen opciót, hogy a Fogyasztóvédelemhez fordulhatnak. A harmadik hibás választ jelölték meg a legkevesebben. (3. ábra)

3. ábra Cipőt vásárolsz az interneten. Mi van akkor, ha nagy? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khí-négyzet= 162,357, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 64 százaléka, a 16-17 évesek 68,5 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 75,3, míg az idősebbek 79,3 százaléka adott jó választ e kérdésre.

Nem szerinti bontásban ugyan erre a kérdésre a férfiak nagyobb arányban válaszoltak (70,6 százalék) helyesen, mint a nők (69,6 százalék) ugyanakkor ez az eltérés nem mutatkozott szignifikánsnak (khí-négyzet= 1,456, p-érték =0,228).

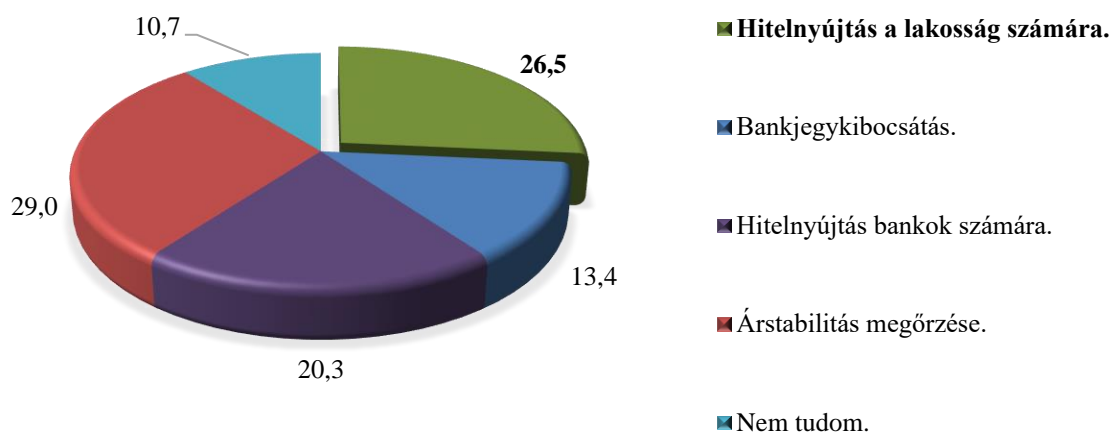
Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők több mint négy ötöde válaszolt helyesen (80,2 százalék). A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khí-négyzet= 72,283, p-érték<0,001). A 6 osztályos középiskolába járók 70,1 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 69,3 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 64,7 százaléka válaszolt helyesen.

Az egyes iskolatípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khí-négyzet=60,304, p-érték<0,001). A megkérdezett diákok képzés típusa szerinti bontásában jól látható, hogy az egyéb képzésbe járó diákok (79 százalék) illetve a szakközépiskolába járók (71,2 százalék) nagyobb arányban válaszoltak helyesen a kérdésre. A szakiskolákba járó diákok több mint egy harmada (34,6 százalék) a gimnáziumba járók majdnem egy harmada (32,2 százalék) válaszolt helytelenül erre a kérdésre.

A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 72,9 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 69,1 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre, így az egyes képzési területek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khí-négyzet= 16,203, p-érték<0,001).

A következő kérdés a Magyar Nemzeti Bank feladataira irányult, a négy lehetőség közül a nem megfelelőt kellett kiválasztani. 10 727 fő válaszolt a kérdésre, további 1288 fő (10,7 százalék) nem tudta valamelyik lehetőséget megjelölni. A válaszoknak csupán a negyede volt helyes (26,5 százalék). A legtöbben (29,0 százalék) az árstabilitás megőrzését választották (hibás válasz), minden ötödik diák pedig a bankok számára történő hitelnyújtást. A harmadik helytelen opciót a tanulók 13,4 százaléka jelölte be. (4. ábra)

4. ábra Az alábbiak közül melyik nem a Magyar Nemzeti Bank feladata? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 427,293, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 17,1 százaléka, a 16-17 évesek 23,9 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 33,9, míg az idősebbek 41,2 százaléka adott jó választ.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 26,342, p-érték <0,001). Erre a kérdésre a férfiak nagyobb arányban válaszoltak (28,4 százalék) helyesen, mint a nők (24,3 százalék).

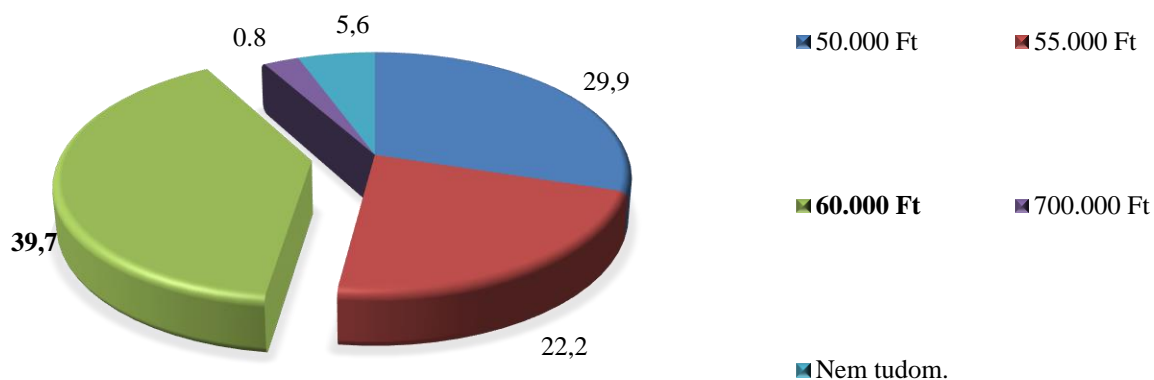
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 206,020, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 43,1 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 23,7, a 6 osztályos középiskolába járók 27,6, 8 osztályos középiskolába járók 24,6 százaléka válaszolt helyesen.

A megkérdezett diákok képzés típusa szerinti bontásában jól látható, hogy az egyéb képzésbe járó diákok majdnem fele (45,1 százalék) illetve a szakközépiskolába járók (27,8 százalék) nagyobb arányban válaszoltak helyesen a kérdésre. A szakiskolába járó diákok több mint négyötöde (81,1 százalék) a gimnáziumba járók 77,8 százaléka válaszolt helytelenül erre a kérdésre.

A képzési területek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 260,11, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 37,4 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 22,6 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A banki szolgáltatások témakörében a számítási feladat a valutaárfolyamok használatára vonatkozott: „Kinéztél magadnak egy horvát tengerparti nyaralást, amely 1.000 kunába kerül. Mennyibe kerül ez neked itthon forintban, ha a kuna vételi árfolyama 50 Ft, eladási árfolyama 60 Ft, középárfolyama 55 Ft?” 11 331 fő válaszolt a kérdésre, további 677 fő (5,6 százalék) nem tudta megjelölni egyik értéket sem. A válaszadók 39,7 százaléka helyesen válaszolt (60 ezer Ft). Minden ötödik diák (22,2 százalék) a középárfolyamot, közel egyharmaduk (29,9 százalék) pedig a vételi árfolyamot választotta, helytelenül. A negyedik lehetőségre (700 ezer Ft) is érkeztek válaszok, bár arányuk nem jelentős. (5. ábra)

5. ábra Mennyibe kerül itthon forintban egy horvát tengerparti nyaralás, mely 1.000 kunába kerül, ha a kuna vételi árfolyama 50 Ft, eladási árfolyama 60 Ft, középárfolyama 55 Ft? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 91,23, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 35,2 százaléka, a 16-17 évesek 38,1 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 41,6, míg az idősebbek 48 százaléka adott jó választ e kérdésre.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 65,160, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban (43 százalék) helyesen, mint a nők (35,8 százalék).

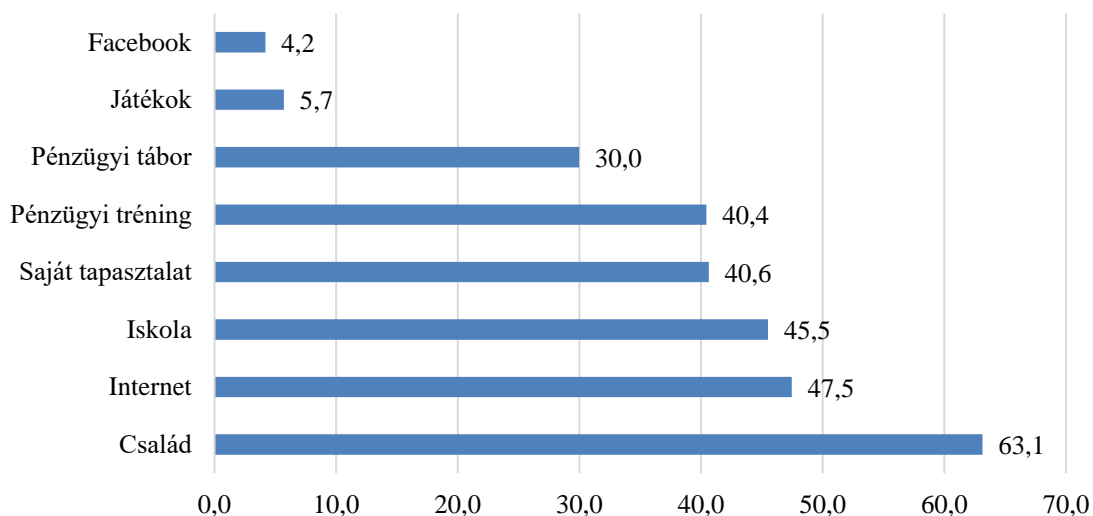
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 43,157, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők majdnem a fele (47,7 százalék) válaszolt helyesen. A 4 osztályos középiskolába járók 38,1 százaléka, a 6 osztályos középiskolába járók 37, 8 osztályos középiskolába járók 41,9 százaléka válaszolt helyesen.

A képzés típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 60,838, p-érték<0,001). A megkérdezett diákok képzés típusa szerinti bontásában jól látható, hogy az egyéb képzésbe járó diákok kicsit több, mint a fele (50,6 százalék) illetve a szakközépiskolába járók nagyobb arányban (39,9 százalék) válaszoltak helyesen a kérdésre. A szakiskolába járó diákok 35,4, a gimnáziumba járók 37,7 százaléka válaszolt jól a kérdésre.

A képzési területek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak (khi-négyzet= 1,965, p-érték=0,161). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 40,5 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 39,1 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A banki szolgáltatásokkal kapcsolatos egyik attitűd-kérdésnél arra voltunk kíváncsiak, hogy a középiskolások szerint hol tudják beszerezni a szükséges pénzügyi ismereteket. A válaszadók több lehetőséget is megjelölhettek. A leggyakrabban említett válasz a család volt (63,1 százalék), minden második diák említette az internetet, valamint az iskolát. Szintén magas arányban választották a kitöltők a saját tapasztalatot (40,6 százalék) és a pénzügyi tréninget (40,4 százalék). Tízből három diák bejelölte a pénzügyi tábort. A Facebook és a játékok aránya együttesen sem éri el a tíz százalékot. (6. ábra)

6. ábra A szükséges pénzügyi ismeretek forrásainak említése (%)

Forrás: saját szerkesztés

A banki szolgáltatások másik attitűd-kérdése a bankok kiválasztásának szempontjaira irányult. Itt is több lehetőséget jelölhettek meg a kitöltők. Tíz diák közül hét az alacsony bankköltségek alapján választ (70,2 százalék). Igen magas az extra szolgáltatások említésének aránya is (51,7 százalék). A szülők javaslatát a diákok harmada veszi figyelembe. A vizsgált tanulók közel negyede jelölte be azt, hogy internetes összehasonlítást végezne, illetve a lakóhelyhez közel eső fiókot is hasonló arányban választották. A kitöltők 7,3 százaléka a banki munkatársak viselkedését is tekintetbe veszi. (7. ábra)

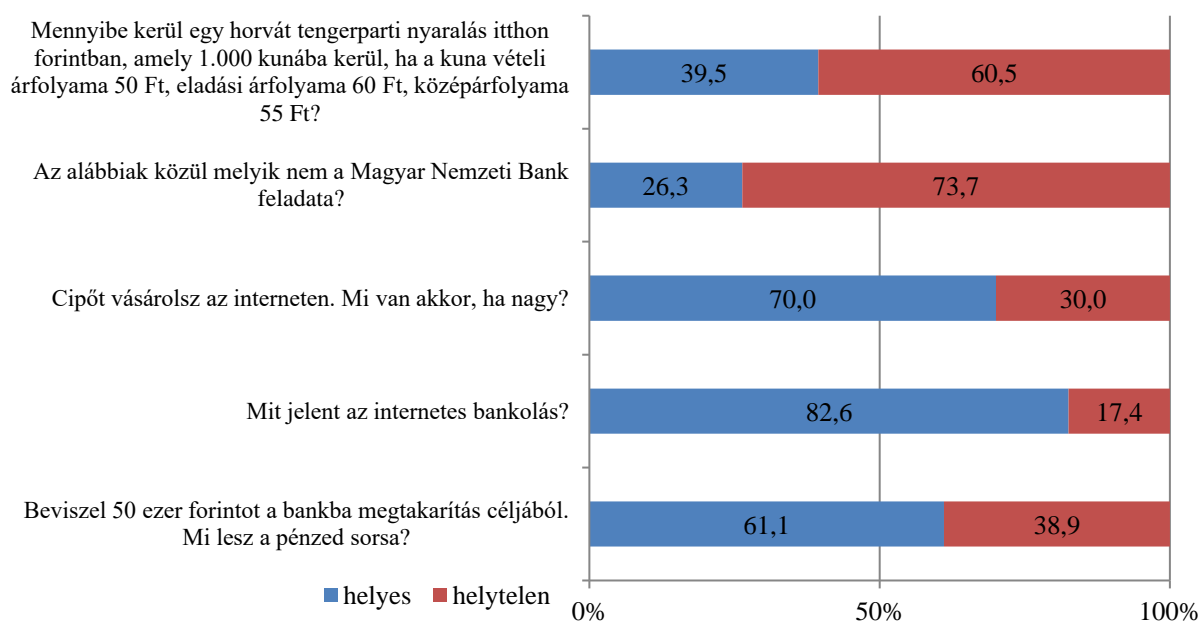
7. ábra A bankválasztás szempontjainak említése (%)

Forrás: saját szerkesztés

Összegezve, a banki szolgáltatások dimenziójában a legtöbb helyes válasz az internetes bankolás fogalmára érkezett. A válaszadók hetven százaléka megfelelően válaszolt az internetes vásárlással kapcsolatban. A bankba helyezett megtakarítás sorsáról érdeklődő kérdésre a kitöltők közel kétharmada (61,1 százalék) felelt jól. A számítási feladat esetén a helyes válaszok aránya csupán 39,5 százalék. A legalacsonyabb arányban a jegybanki feladatokra tudtak helyesen válaszolni a diákok. (8. ábra)

8. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya a banki szolgáltatások témakörében (%)

Forrás: saját szerkesztés

3.3. Általános gazdasági ismeretek

Az általános gazdasági ismeretek moduljában először a korrupció fogalmáról érdeklődtünk. 11 160 fő válaszolt a kérdésre, további 825 fő a „nem tudom” lehetőséget választotta (6,9 százalék). Tízből hét tanuló azt a lehetőséget jelölte be helyesen, hogy a korrupció megvesztegetés jogosulatlan előnyszerzés érdekében. A helytelen válaszok közül legtöbben az ÁFA-csalásra voksoltak, a válaszadók hatoda. A másik két hibás lehetőséget közel azonos arányban választották a kitöltők. (9. ábra)

9. ábra Mi a korrupció? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 269,400, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 62 százaléka, a 16-17 évesek 68,1 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 75,6, míg az idősebbek 82,3 százaléka adott jó választ e kérdésre.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 176,909, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (75,4 százalék), mint a nők (64,2 százalék).

A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 222,233, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 84,6 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 70,2, a 6 osztályos középiskolába járók 73,5, 8 osztályos középiskolába járók 56,1 százaléka válaszolt jól.

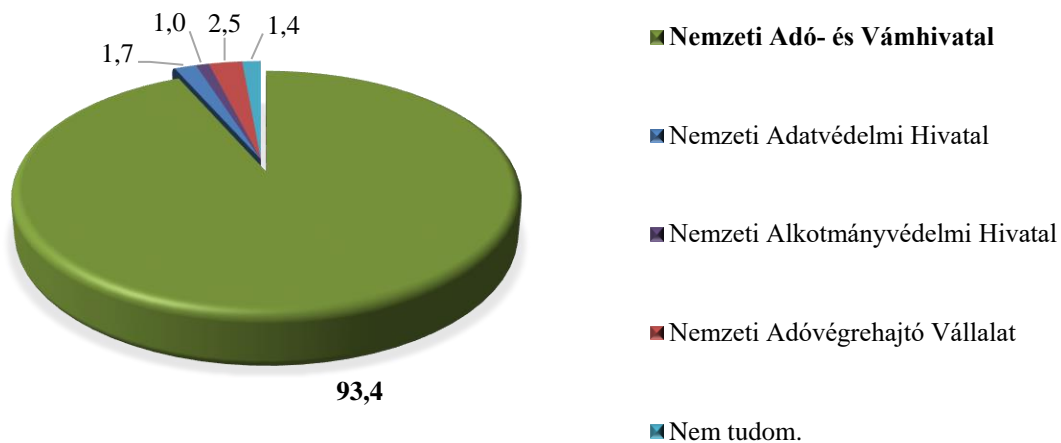
A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 282,434, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 83,1 százaléka, a gimnazisták 71,5 százaléka illetve a szakközépiskolába járók 71 százaléka nagyobb arányban

válaszoltak helyesen a kérdésre. A szakiskolába járó diákok majdnem fele (47,4 százalék) válaszolt helytelenül.

A képzési területek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 18,071, p-érték<0,001).A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 72,9 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 68,8 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A következőkben a NAV rövidítésének jelentésére voltunk kíváncsiak. Erre a kérdésre csupán 170 fő (1,4 százalék) nem válaszolt, valamint 11 815 érvényes válasz érkezett. A megkérdezett diákok 93,4 százaléka az adóhivatal megnevezését pontosan ismeri. A három helytelen válasz aránya közel azonos, de együttesen is alig haladják meg az 5 százalékot. (10. ábra)

10. ábra Mi a NAV? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 14,718, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 92,1 százaléka, a 16-17 évesek 92,1

százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 93,1, míg az idősebbek 94,6 százaléka adott jó választ e kérdésre.

Erre a kérdésre ugyan a nők válaszoltak nagyobb helyesen arányban (92,8 százalék), mint a férfiak (92,5 százalék), de ez az eltérés nem szignifikáns.

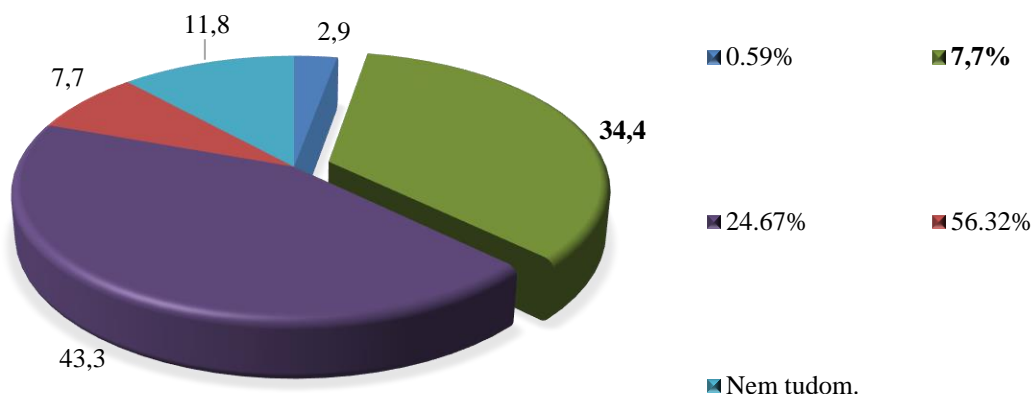
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 76,593, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 95,1 százaléka válaszolt helyesen. A 4 és 6 osztályos középiskolába járók 93,5, 8 osztályos középiskolába járók 83,7 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 67,026, p-érték<0,001). A megkérdezett diákok képzés típusa szerinti bontásában jól látható, hogy az egyéb képzésbe járó diákok 93,4, a gimnazisták 93 illetve a szakközépiskolába járók 93,5 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre. A szakiskolába járó diákok 87,3 százaléka adta meg a jó választ.

A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 94,3 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 92,1 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

Az általános gazdasági ismeretek dimenziójában a továbbiakban a 2014. évi magyarországi munkanélküliségi ráta értékére kérdeztünk rá. 10 571 fő válaszolt a kérdésre, további 1411 „nem tudom” válasz érkezett, mely adat az előzőeknél jelentősen magasabb (11,8 százalék). A válaszadóknak csupán az egyharmada jelölte meg helyesen a munkanélküliségi ráta értékét (34,4 százalék). Meglepő módon a legtöbb középiskolás (43,3 százalék) szerint a magyar munkanélküliségi ráta 24,67 százalék. A diákok 7,7 százaléka az 56,32 százalékos adatra voksolt, míg 2,9 százaléku a 0,59 százalékot jelölte meg. (11. ábra)

11. ábra Mennyi volt Magyarországon 2014-ben a munkanélküliségi ráta értéke? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 59,981, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 30,7 százaléka, a 16-17 évesek 33,1 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 36, míg az idősebbek 40,7 százaléka adott jó választ e kérdésre.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 155,785, p-érték<0,001).Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (39,5 százalék) helyesen, mint a nők (28,7 százalék).

A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=85,829, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 42,4 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 33,7, 6 osztályos középiskolába járók 42, 8 osztályos középiskolába járók 32,5 százaléka válaszolt helyesen.

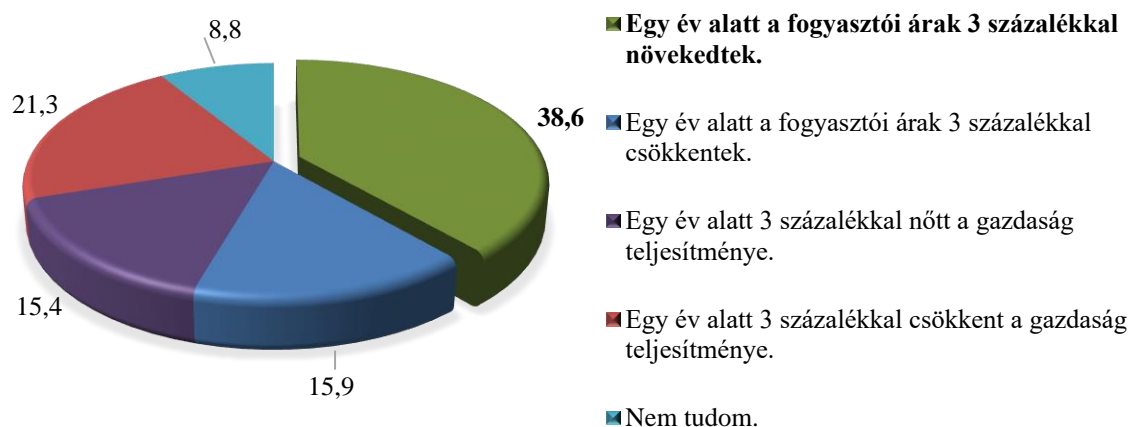
A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 75,328, p-érték<0,001). A megkérdezett diákok képzés típusa szerinti bontásában jól látható, hogy az egyéb képzésbe járó diákok 41 százaléka, a gimnazisták 33,8

százaléka illetve a szakközépiskolába járók 35,4 százaléka nagyobb arányban válaszolt helyesen a kérdésre. A szakiskolába járó diákok egy negyede válaszolt helyesen.

A képzési területek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 31,555, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 38,3 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 32,7 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A következő kérdés az éves infláció értelmezésére vonatkozott. Az érvényes válaszok száma 10 929 volt, míg 1050 fő nem tudott választani a megadott lehetőségek közül (8,8 százalék). A tanulók közel negyven százaléka (38,6 százalék) helyesen magyarázta az infláció fogalmát. A helytelen opciók közül a legtöbben a gazdaság teljesítményének csökkenését jelölték meg (21,3 százalék). A másik két hibás alternatívát közel azonos arányban választották a kitöltők. (12. ábra)

12. ábra A tv-ben azt mondták, hogy az éves infláció 3%. Mit jelent ez? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 59,52, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 35,2 százaléka, a 16-17 évesek 36,6 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 43, míg az idősebbek 43,8 százaléka adott jó választ.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 38,386, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (41 százaléka) helyesen, mint a nők (35,5 százaléka).

A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 35,463, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 44,7 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 37,7, 6 osztályos középiskolába járók 42,6, 8 osztályos középiskolába járók 34,9 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 64,619, p-érték<0,001). A megkérdezett diákok képzés típusa szerinti bontásban jól látható, hogy az egyéb képzésbe járó diákok 44,3 százaléka, a gimnazisták 40,4 százaléka nagyobb arányban válaszoltak helyesen a kérdésre. A szakközépiskolába járók 38,1 százaléka, míg a szakiskolába járó diákok kevesebb, mint egyharmada válaszolt helyesen.

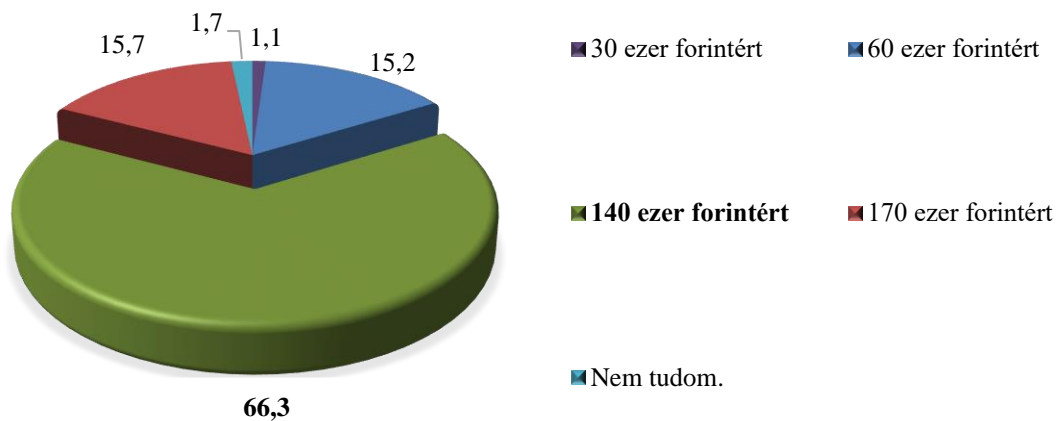
A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 7,039, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 40,3 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 37,6 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A számítási feladat ebben a témakörben egy 30 százalékos leértékelés utáni ár meghatározására irányult. A kérdésre 11 770 fő válaszolt, további 201 fő a „nem tudom” lehetőséget jelölte meg.

A válaszadók kétharmada helyesen határozta meg az összeget. A hibás opciók közül legtöbben

a 30 százalék helyett 30 ezer forintot olvastak az árengedményre, így a helytelen, 170 ezer forintos lehetőséget jelölték be (15,7 százalék), míg közel hasonló arányban a leértékelés értékét választották (15,2 százalék). A 30 ezer forintos alternatívát választották a legkevesebben. (13. ábra)

13. ábra Egy 200 ezer forintos okos telefont 30 százalékkal leértékeltek. Mennyiért tudod megvenni a készüléket? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 53,927, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 63,2 százaléka, a 16-17 évesek 64,2 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 67,8, míg az idősebbek 72,2 százaléka adott jó választ e kérdésre.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 289,763, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (73 százalék) helyesen, mint a nők (58,2 százalék).

A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 89,349, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 74,5 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 65,6, 6 osztályos középiskolába járók 71,9, 8 osztályos középiskolába járók 56,7 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 217,7630, p-érték<0,001). A szakiskolába járó diákok kevesebb, mint a fele (49 százalék) válaszolt helyesen. A megkérdezett diákok képzés típusa szerinti bontásában jól látható, hogy az egyéb képzésbe járó diákok 74,2 százaléka, a gimnazisták 68,5 és a szakközépiskolába járók 66,7 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 65,2 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 65,9 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre (khi-négyzet= 0,61, p-érték=0,435).

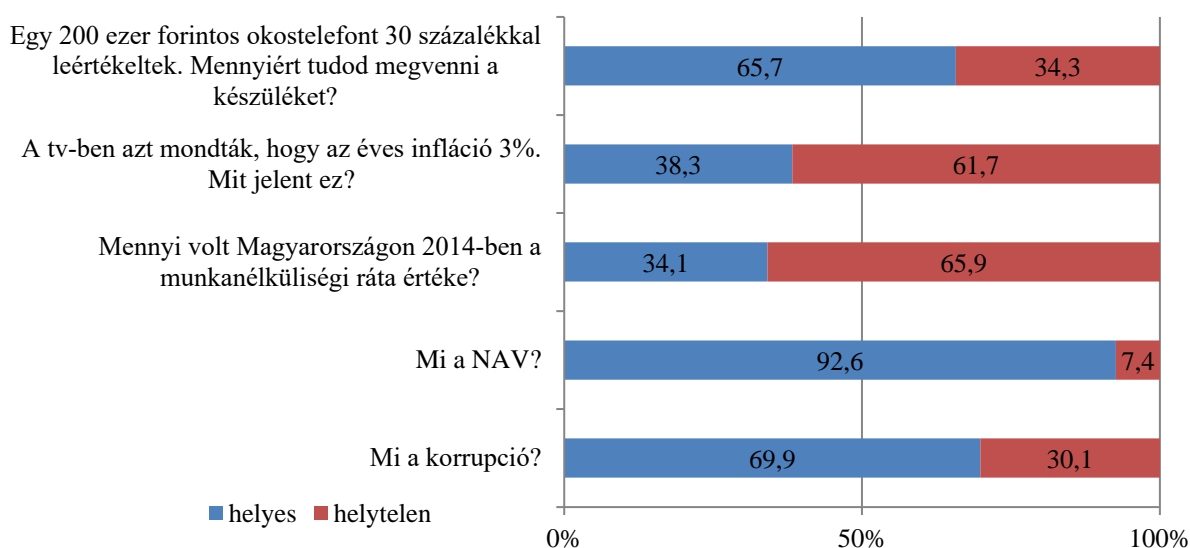
Az általános gazdasági ismeretek blokkjában az attitűdre vonatkozó két szöveges kérdés során arról érdeklődtünk, hogy mi jut eszükbe a kitöltőknek először egy szegény, illetve egy gazdag emberről. A szegény ember jellemzőit 11 552 fő töltötte ki, míg további 531 fő hagyta üresen ezt a kérdést. A diákok igen sokszínűen válaszoltak. A szegény emberrel kapcsolatosan a leggyakrabban előforduló kifejezések az alábbiak voltak: nincs pénze, munkanélküliség, nélkülözés, éhezés, sajnálat, csöves, Magyarország, hajléktalan, nyomor, pénztelenség.

A gazdag emberrel kapcsolatos fogalmakra 11 542 fő válaszolt. A következő kifejezéseket említették a tanulók: sok pénz, mindene megvan, nagyképű, beképzelt, szerencsés, sikeres,

adócsalás, fényűzés, mindent megengedhet magának, jómódú, hatalom, jó életkörülmények, kapzsi, külföld.

Összegezve, az általános gazdasági ismeretek témakörében adott válaszokat, a helyes válaszok aránya az adóhivatal nevére vonatkozó kérdésnél volt a legnagyobb (92,6 százalék). A diákok közel hetven százaléka válaszolt jól a korrupció fogalmára (69,9 százalék). A számítási feladatot a tanulók kétharmada megfelelően oldotta meg. Az infláció értelmezését csupán a válaszadók 38,3 százaléka ismeri pontosan. A legkevesebb helyes válasz a magyar munkanélküliségi ráta értékére irányuló kérdésre érkezett. (14. ábra)

14. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya az általános gazdasági ismeretek körében (%)

Forrás: saját szerkesztés

3.4. Megtakarítások és befektetések

A megtakarítások és befektetések témakörében az első kérdés arra irányult, hogy vajon mit jelent az alábbi közmondás: „Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér.” Erre a kérdésre 11 773 érvényes válasz érkezett, további 155 fő nem tudott megjelölni egyetlen opciót sem. A

legtöbben a helyes megoldást választották, a megkérdezettek 85,3 százaléka. A helytelen válaszok közül a legtöbben (8,1 százalék) az alábbi jelentést jelölték be: „Mindig a végső határig feszítsd a húrt.” A másik két hibás opcióra együttesen a válaszok 5,3 százaléka érkezett.

(15. ábra)

15. ábra Mit jelenthet a közmondás: „Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér.”? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 26,809, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 82,6 százaléka, a 16-17 évesek 83,6 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 85,5, míg az idősebbek 87,6 százaléka adott jó választ e kérdésre.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 25,877, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a nők válaszoltak nagyobb arányban (86 százalék) helyesen, mint a férfiak (82,6 százalék).

A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 145,996, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben

részvevők 89,9 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 85,7 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 87,8 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 75,1 százaléka választott helyesen.

A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 365,896, p-érték<0,001). A megkérdezett diákok képzés típusa szerinti bontásban jól látható, hogy az egyéb képzésbe járó diákok 87,7, a gimnazisták 88,1 és a szakközépiskolába járók 85,4 százaléka választott helyesen a kérdésre. A szakiskolába járó diákok 67,1 százaléka választott helyesen.

A képzési területek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 16,138, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 86,5 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 83,4 százaléka választott helyesen a kérdésre.

A következő kérdés a megtakarítások témakörében a hozam meghatározására irányult. „Befektettél 50 ezer forintot. Egy év múlva 55 ezer forintot kaptál vissza. Mennyi a hozama a befektetésnek?” A válaszlehetőségek között szerepelt a kifizetett többlet, illetve a kifizetett összeg értéke, valamint ezek százalékában meghatározott eredmények. Erre a kérdésre 10 895 érvényes válasz érkezett, míg a kitöltők 8,6 százaléka „nem tudom” választ adott. A válaszok több mint fele helyes volt (51,6 százalék): „A hozamot általában a kifizetett többlet százalékában határozzák meg, ezért 10%.” A kifizetett többlet értékét (5000 forint) jelölte meg a diákok negyede, helytelenül. A teljes kifizetett összeg százalékát választotta a kitöltők 9,5 százaléka, míg a legkevesebb válasz a teljes kifizetett összeg értékére érkezett. (16. ábra)

16. ábra Befektettél 50 ezer forintot. Egy év múlva 55 ezer forintot kaptál vissza.

Mennyi a hozama a befektetésnek? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 23,159, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 48,4 százaléka, a 16-17 évesek 50,3 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 53,8, míg az idősebbek 54,3 százaléka adott jó választ e kérdésre.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 19,171, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (52,9 százalék) helyesen, mint a nők (48,9 százalék).

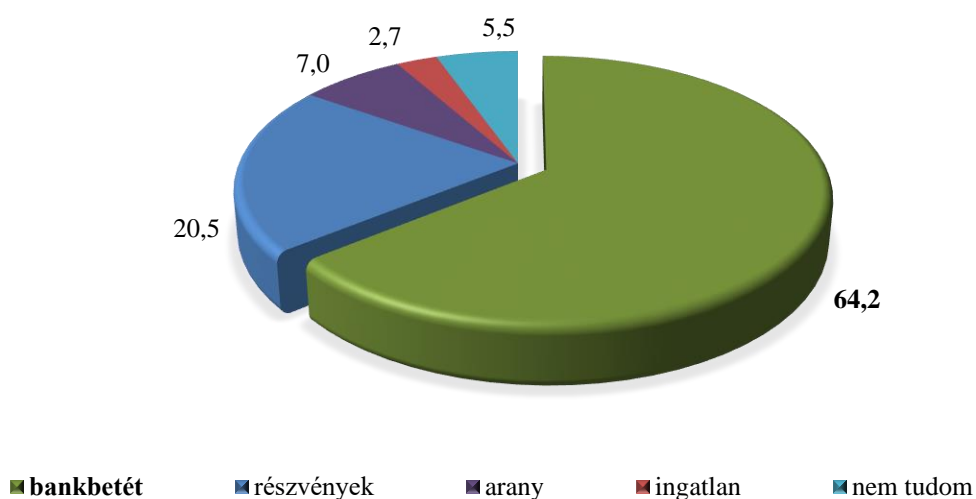
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 38,337, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 55 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 50,9 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 58 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 50,5 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 103,153, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 52,4, a gimnazisták 54,6 és a szakközépiskolába járók 51,3 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre. A szakiskolába járó diákok több mint a fele (61,2 százalék) válaszolt helytelenül.

A képzési területek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak (khi-négyzet= 0,600, p-érték=0,438).A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 51,5 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 50,7 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A továbbiakban a rövidtávú befektetési formákról érdeklődtünk: „100 ezer forintos megtakarításodat 2 hónapra fekteted be, mert utána szükséged lesz erre a pénzre. Milyen megoldást célszerű választani ehhez a rövidtávú befektetéshez?” A lehetséges válaszok az alábbiak voltak: bankbetét, részvények, arany, ingatlan. 11 258 érvényes válasz érkezett, további 651 fő nem tudott válaszolni. A válaszok közel kétharmada helyes volt, ezek a diákok bankbetétbe tették rövid távú befektetésüket. Minden ötödik kitöltő a részvényeket választotta, míg 7,0 százalékuk az aranyat. A legkevésbé az ingatlant jelölték meg. (17. ábra)

17. ábra 100 ezer forintos megtakarításodat 2 hónapra fekteted be, mert utána szükséged lesz erre a pénzre. Milyen megoldást célszerű választani ehhez a rövidtávú befektetéshez? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 23,375, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 61,6 százaléka, a 16-17 évesek 62,8 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 62,7, míg az idősebbek 68 százaléka adott jó választ e kérdésre.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 32,684, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a nők válaszoltak nagyobb arányban (66 százalék) helyesen, mint a férfiak (61 százalék).

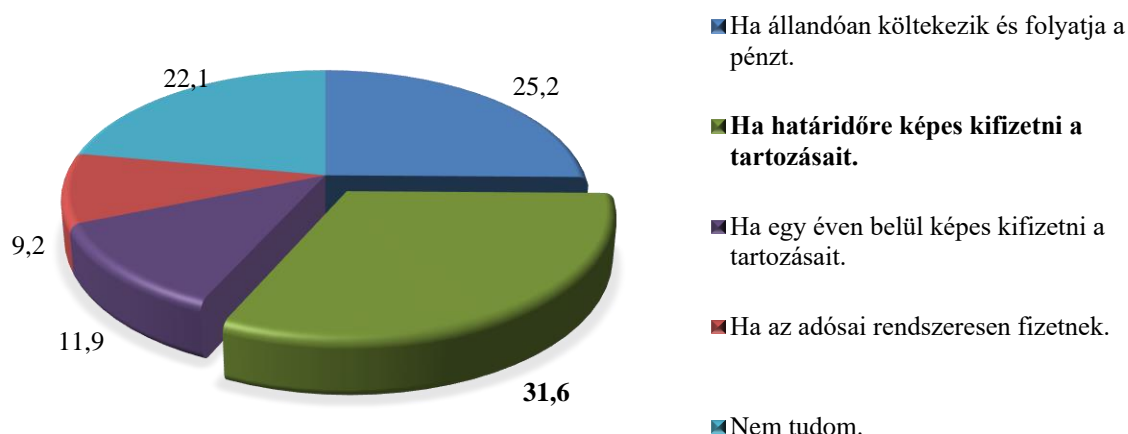
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 27,452, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 69,3 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 63 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 65,2 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 58,8 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 22,753, p-érték<0,001). A megkérdezett diákok képzés típusa szerinti bontásában jól látható, hogy az egyéb képzésbe járó diákok 66,6, a gimnazisták 64,6 és a szakközépiskolába járók 63,3 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre. A szakiskolába járó diákok több mint a fele (58,2 százalék) válaszolt helyesen.

A képzési területek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 14,021, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 66,1 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 62,4 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A következő kérdés ebben a témakörben a likviditás fogalmáról érdeklődött. 2625 fő nem tudott válaszolni erre a kérdésre, ez a megkérdezettek 22,1 százaléka. Az érvényes válaszok száma 9276 volt. A középiskolások közel egyharmada (31,6 százalék) jelölte meg a helyes opciót. Minden negyedik diák szerint akkor likvid valaki, ha állandóan költekezik. A másik két helytelen alternatívát közel azonos arányban választották a tanulók. (18. ábra)

18. ábra Mikor likvid valaki? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 225,023, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 25,8 százaléka, a 16-17 évesek 28 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 37, míg az idősebbek 43,1 százaléka adott jó választ e kérdésre.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 22,200, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a nők válaszoltak nagyobb arányban (33,2 százalék) helyesen, mint a férfiak (29,2 százalék).

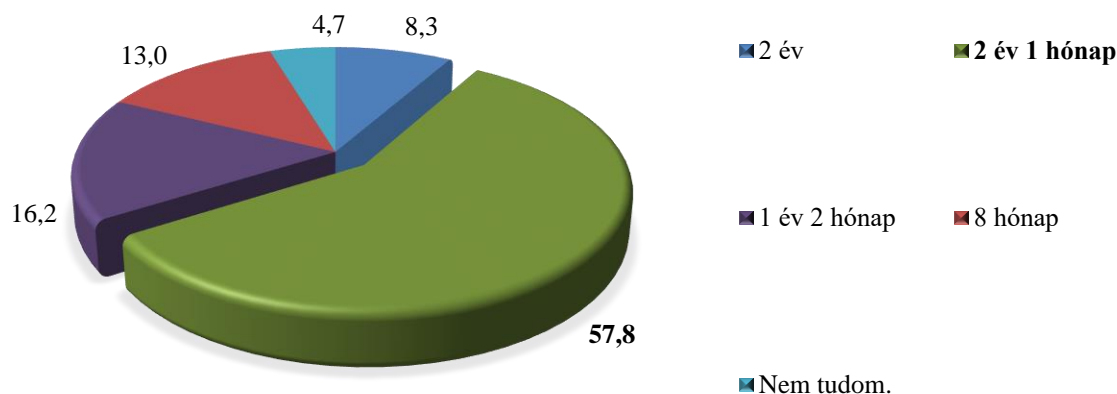
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 111,745, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 44,1 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 29,3 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 28,9 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 32,9 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 173,701, p-érték<0,001). A megkérdezett diákok képzés típusa szerinti bontásában jól látható, hogy az egyéb képzésbe járó diákok 45,1 százaléka és a szakközépiskolába járók 33,8 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre. A gimnáziumi osztályba és a szakiskolába járó diákok kicsit több mint az egynegyede válaszolt helyesen.

A képzési területek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 318,799, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 44 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 26,7 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A megtakarítások és befektetések dimenziójában a számítási feladat az alábbi volt: „Havi 20 ezer forint zsebpénzed 10 százalékát félreteszted minden hónapban. Mennyi idő alatt tudsz ebből összegyűjteni 50 ezer forintot egy mobiltelefonra?” A válaszlehetőségek a következők voltak: 2 év; 2 év 1 hónap; 1 év 2 hónap; 8 hónap. 557 fő nem tudott választ adni, az érvényes kitöltők száma 11 331 volt. A leggyakoribb válasz a helyes megoldás volt (2 év 1 hónap), a válaszadók közel hatvan százaléka ezt az opciót jelölte meg. Minden hatodik középiskolás választotta az 1 év 2 hónapot, míg 13,0 százalékuk a 8 hónapot. A legkevesebben a 2 évet határozták meg. (19. ábra)

19. ábra Havi 20 ezer forint zsebpénzed 10 százalékát félretesz minden hónapban. Mennyi idő alatt tudsz ebből összegyűjteni 50 ezer forintot egy mobiltelefonra? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 155,018, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 51,7 százaléka, a 16-17 évesek 54,4 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 61,9, míg az idősebbek 67,5 százaléka adott jó választ e kérdésre.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 257,875, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (64 százalék) helyesen, mint a nők (24,5 százalék).

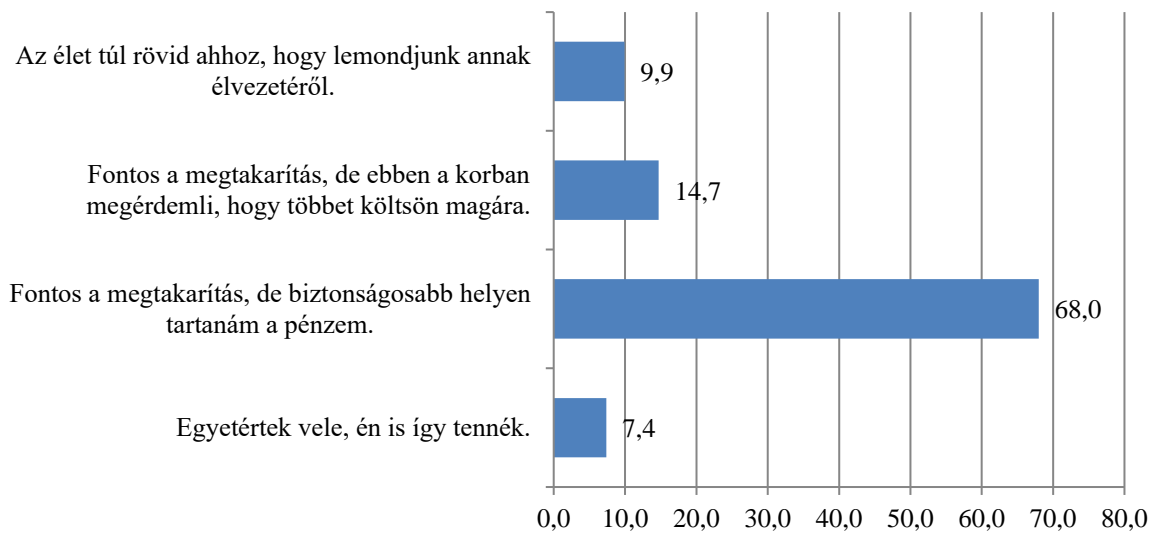
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 167,421, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 71,5 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 55,4 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 65,8 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 48,8 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 241,573, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 69 százaléka, gimnáziumi osztályba járók 58,3 és a szakközépiskolába járók 58,4 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre. A szakiskolába járó diákok több mint az egynegyede (39,2 százalék) válaszolt helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 34,638, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 61,4 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 55,3 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

A megtakarítások és befektetések utolsó, attitűdre vonatkozó kérdése arra irányult, hogy hogyan vélekednek a diákok egy idős asszonynak az otthon, a szekrény fiókjában gyűjtögetett pénzeről. Az érvénytelen válaszok száma elhanyagolható. A tanulók kétharmada szerint fontos a megtakarítás, de biztonságosabb helyen tartaná a pénzét. A kitöltők 14,7 százaléka úgy véli, hogy fontos a megtakarítás, de idős korban megérdemlik az emberek, hogy többet költsenek magukra. Minden tízedik válaszadó szerint az élet túl rövid ahhoz, hogy lemondjunk annak élvezetéről, míg 7,4 százalékuk egyetért az otthoni gyűjtögetéssel. (20. ábra)

20. ábra Egy öreg néni minden pénzét otthon a szekrény fiókjában kuporgatja, csak minimális összeget költ élelmiszerre. Mi a véleményed róla? (%)

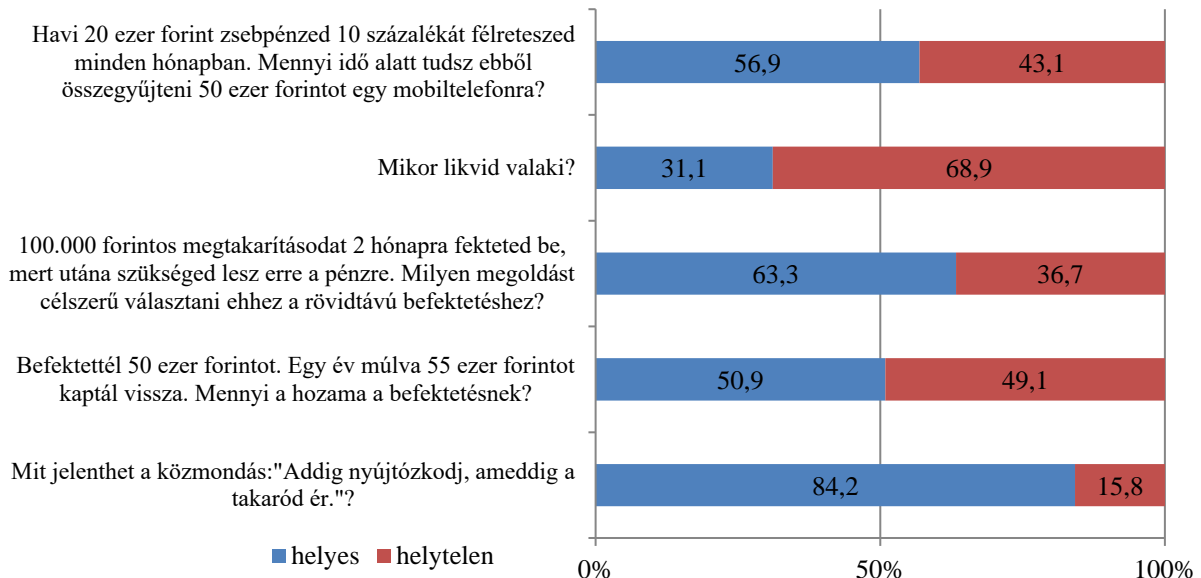

Forrás: saját szerkesztés

Összegezve, a megtakarítások és befektetések témakörében a legtöbb helyes válasz az „Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér” közmondás értelmezésére érkezett. A kitöltők 63,3 százaléka tudta megfelelően kiválasztani a rövidtávú befektetési formát. A számítási feladatra a diákok 56,9 százaléka válaszolt jól, míg a hozam meghatározására csupán a középiskolások 50,9 százaléka. A likviditás fogalmára érkezett a legkevesebb helyes válasz. (21. ábra)

21. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya a megtakarítások és befektetések

témakörében (%)

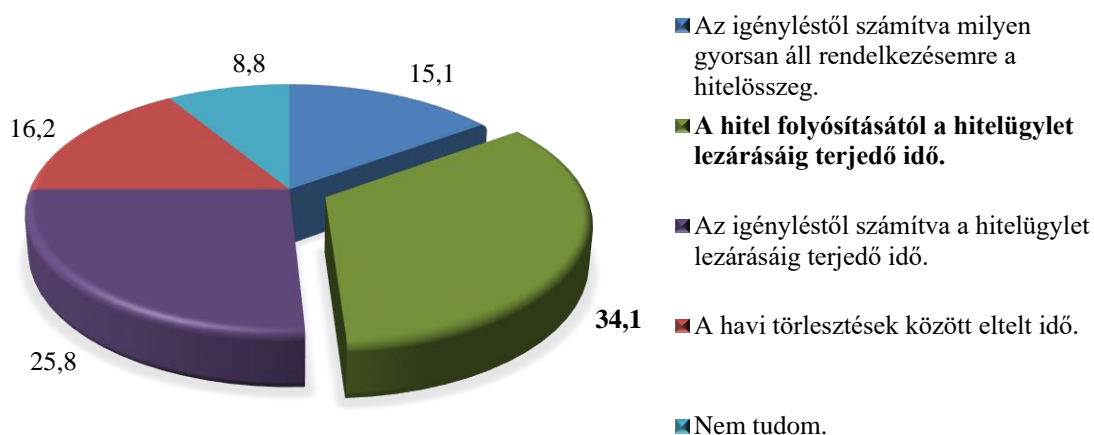

Forrás: saját szerkesztés

3.5. Hitelezés

A hitelezés dimenziójának első kérdésében a futamidő meghatározására voltunk kíváncsiak. 10 827 fő válaszolt a kérdésre, további 1045 fő nem tudott választani. A válaszadók harmada helyesen értelmezte a fogalmat. A kitöltők negyede szerint a futamidőt az igényléstől számítják, nem pedig a folyósítástól (helytelen válasz). A másik két hibás opciót közel azonos arányban választották a középiskolások. (22. ábra)

22. ábra Mit jelent a hiteleknél a futamidő? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 23,001, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 27,7 százaléka, a 16-17 évesek 31,4 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 36,4, míg az idősebbek 45,7 százaléka adott jó választ .

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 20,726, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (35,4 százalék) helyesen, mint a nők (31,5 százalék).

A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 98,171, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 45,4 százaléka, a 4 középiskolába járók 31,7 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 36,2 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 37,7 százaléka válaszolt helyesen.

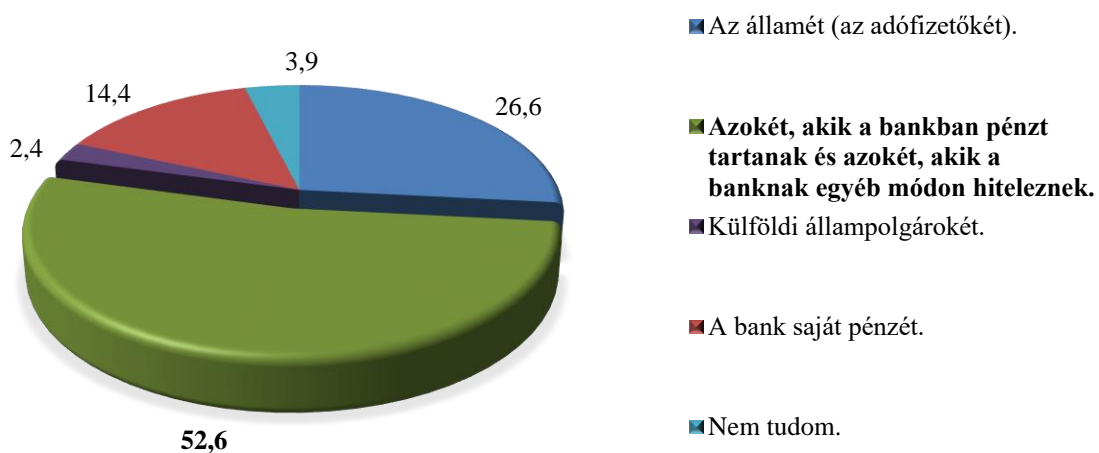
Az egyéb képzésbe járó diákok 45,1 és a szakközépiskolába járók 34,4 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát. A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns

eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 89,918, p-érték<0,001). A gimnáziumi osztályba járók 31,7 százaléka, a szakiskolába járó diákok több mint az egynegyede (26,8 százalék) választott helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 45,334, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 38,4 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 31,8 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A továbbiakban arra kerestük a választ, hogy a tanulók szerint a bank kinek a pénzét közvetíti hitelezéskor. Az érvényes válaszok száma 11 405 volt, míg 462 fő nem tudott választani. A legtöbben, a válaszadók fele (52,6 százalék) a helyes opcióra voksolt. A diákok negyede szerint az államét, azaz az adófizetők pénzét közvetítik a bankok a hitelezés során, míg 14,4 százalékuk szerint a bank saját pénzét. A legkisebb arányban a külföldi állampolgárok pénzét jelölték meg a kitöltők. (23. ábra)

23. ábra Hitelt veszel fel a banktól. A bank kinek a pénzét közvetítette ezzel számodra? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 363,380, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 41,6 százaléka, a 16-17 évesek 49,5 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 58,8, míg az idősebbek 67,3 százaléka adott jó választ e kérdésre.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 186,008, p-érték <0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (57,8 százalék) helyesen, mint a nők (45,3 százalék).

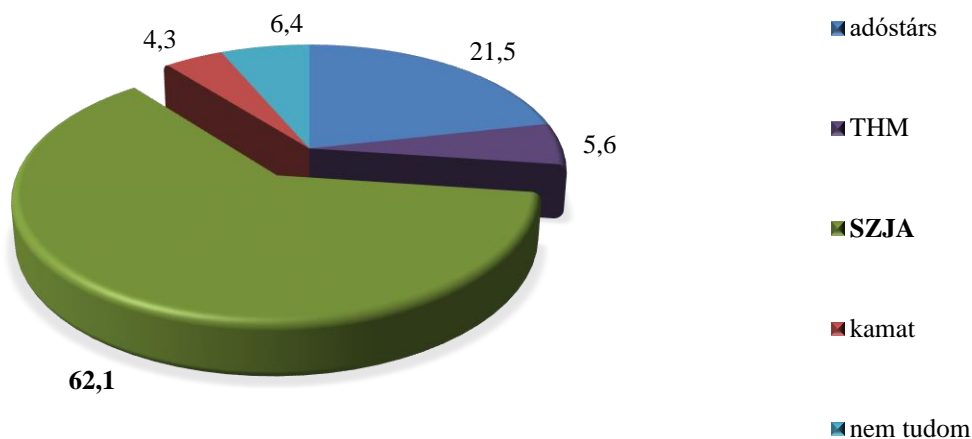
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 209,574, p-érték <0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 70,7 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 49,9 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 52,8 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 44,3 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 156,608, p-érték <0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 66,1 százaléka, és a szakközépiskolába járók 53,6 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát. A gimnáziumi osztályba járók 49,2, a szakiskolába járó diákok 40,9 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 72,485, p-érték <0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 58,3 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 49,4 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A következő kérdés arra irányult, hogy mely fogalom nem köthető közvetlenül a hitelezés témaköréhez. A válaszlehetőségek az alábbiak voltak: adóstárs, THM, SZJA, kamat. A kitöltők 6,4 százaléka nem tudott választani a megadott alternatívák közül, az érvényes válaszok száma 11 097 volt. A tanulók közel kétharmada helyes választ adott (SZJA). Minden ötödik diák az adóstárs opcióját választotta, míg a THM és a kamat lehetőségre nagyjából azonos arányban szavaztak. (24. ábra)

24. ábra Melyik fogalom nem köthető közvetlenül a hitelezés témaköréhez? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 78,006, p-érték <0,001). Míg a 14-15 évesek 58,1 százaléka, a 16-17 évesek 59,3 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 62,1, míg az idősebbek 69,4 százaléka adott jó választ e kérdésre.

Erre a kérdésre ugyan a mintában a nők válaszoltak nagyobb arányban (61,8 százalék) helyesen, mint a férfiak (60,3 százalék), azonban szignifikáns eltérés nem tapasztalható (khi-négyzet= 2,757, p-érték =0,097).

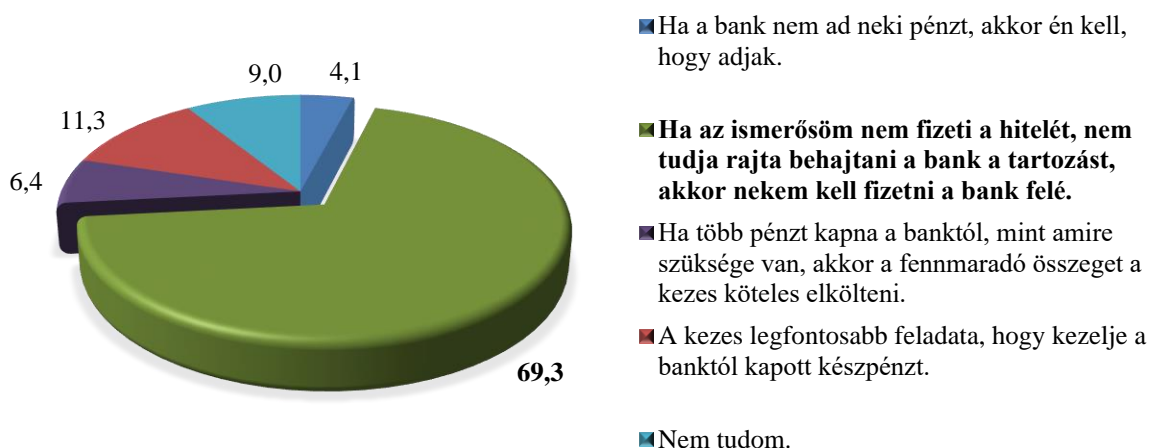
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=100,885, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 72,4 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 61,2 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 59,3 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 50,9 százaléka választott helyesen.

A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 119,164, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 69,3 százaléka, és a szakközépiskolába járók 62,7 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát. A gimnáziumi osztályba járók 60,8, a szakiskolába járó diákok 49 százaléka választott helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 34,182, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 65,4 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 59,5 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A hitelezés témakörében a továbbiakban a kezesség következményeiről kérdeztük a középiskolásokat. 10 794 fő választott a kérdésre, további 1062 fő a „nem tudom” lehetőséget választotta. A válaszok közel hetven százaléka helyes volt, a válaszadók 69,3 százaléka azt jelölte meg, hogy ha az adós nem fizet, akkor a kezesnek kell fizetnie a bank felé. A három helytelen válasz közül a legtöbben arra szavaztak, hogy a kezes legfontosabb feladata, hogy kezelje a banktól kapott készpénzt (11,3 százalék). A diákok 6,4 százaléka szerint, ha az adós több pénzt kap a banktól az igényelt összegnél, akkor a kezesnek kell a fennmaradó összeget elkölteni. A legalacsonyabb arányban (4,1 százalék) azt választották a középiskolások, hogy ha a bank nem ad pénzt, akkor a kezesnek kell adnia. (25. ábra)

25. ábra Kezesnek kér fel egy ismerősöd a hitelfelvételéhez. Milyen következményei lehetnek, ha elvállalod? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 258,665, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 59,9 százaléka, a 16-17 évesek 66,3 százaléka válaszolt helyesen, addig a 18 évesek 74,5, míg az idősebbek 79,8 százaléka adott jó választ e kérdésre.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 35,777, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a nők válaszoltak nagyobb arányban (70,6 százalék) helyesen, mint a férfiak (65,5 százalék).

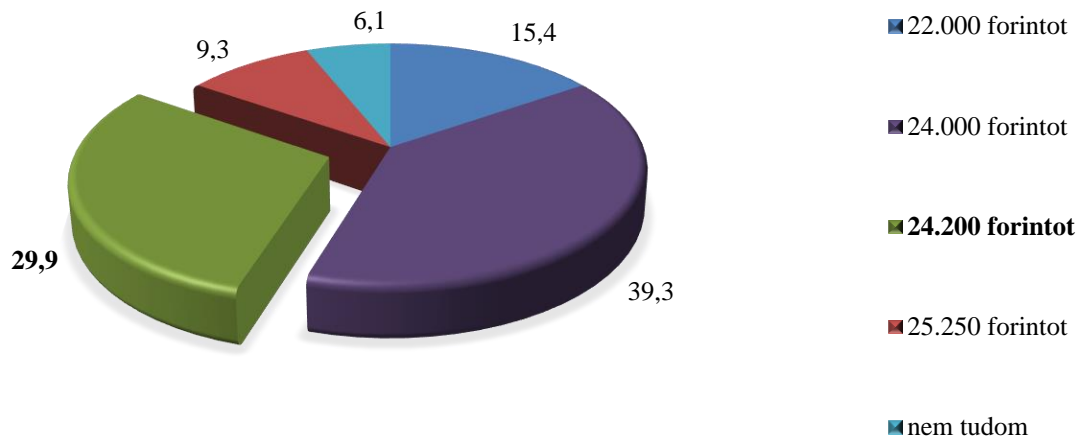
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 42,739, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 82,8 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 67,7 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 67,8 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 52,9 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 194,292, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 78,2 százaléka, és a szakközépiskolába járók 70,8 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát. A gimnáziumi osztályba járók 66,2, a szakiskolába járó diákok 54,1 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 129,440, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 76,2 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 65,1 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A hitelezés témakörének számítási feladata a kamatos kamatra irányult: 20 ezer forint kölcsön és évi 10 százalékos kamatos kamat esetén mennyi a visszafizetendő összeg két év múlva? 11 127 érvényes válasz érkezett erre a kérdésre, további 725 fő nem tudott megjelölni egy összeget sem. A legtöbben (39,3 százalék) a 24 000 forintos értéket választották, helytelenül, azaz a kamatos kamat helyett az egyszerű kamattal számoltak. Nagyjából minden harmadik diák (29,9 százalék) tudta a megfelelő, 24 200 forintos összeget megjelölni. Minden hatodik középiskolás (15,4 százalék) a két év helyett egy évvel számolt, így a hibás, 22 000 forintos adatra szavazott. A harmadik hibás opció aránya nem éri el a tíz százalékot. (26. ábra)

26. ábra Kölcsönadsz 20.000 forintot évi 10 százalékos kamatos kamatra. Mennyit kellene visszkapnod 2 év múlva? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 23,001, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 24,1 százaléka, a 16-17 évesek 26,8 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 34,8, míg az idősebbek 39,9 százaléka adott jó választ .

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 148,627, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (34,3 százalék) helyesen, mint a nők (24,2 százalék).

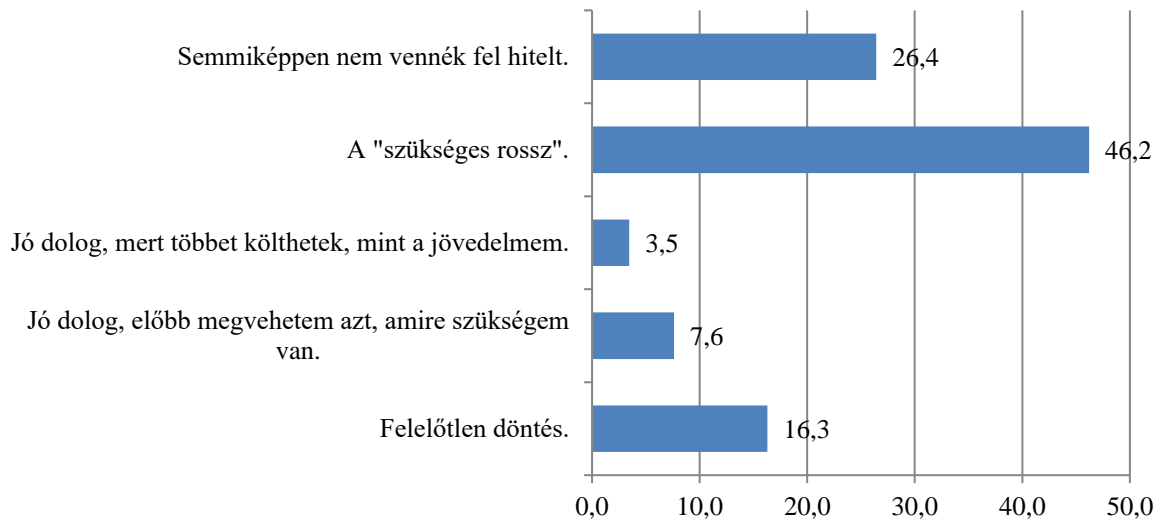
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 94,674, p-érték<0,001).Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 40,9 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 27,7 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 31,6 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 26 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 98,143, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 42,2 százaléka, és a szakközépiskolába járók 29,6 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát. A gimnáziumi osztályba járók 28,1, a szakiskolába járó diákok 23,3 százaléka válaszolt helyesen.

A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 29,8 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 29,2 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát, így a képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés nem tapasztalható (khi-négyzet= 0,399, p-érték=0,528).

A hitelezés moduljában három attitűd-kérdést tettünk fel. Az első kérdés a hitelfelvételről alkotott véleményre irányult. 11 849 fő válaszolt a kérdésre, csupán 234 fő nem nyilvánított véleményt. A diákok közel fele szerint a hitelfelvétel a „szükséges rossz”. A középiskolások negyede nem venne fel hitelt semmi esetre sem. A kitöltők 16,3 százaléka szerint felelőtlen döntés a hitelezés. A válaszadók 7,6 százaléka szerint a hitelfelvétel azért jó, mert előbb megvehetik belőle azt, amire szükségük van. A legkisebb arányban azt válaszolták a tanulók, hogy azért jó a hitel, mert többet költhetnek, mint a jövedelmük. (27. ábra)

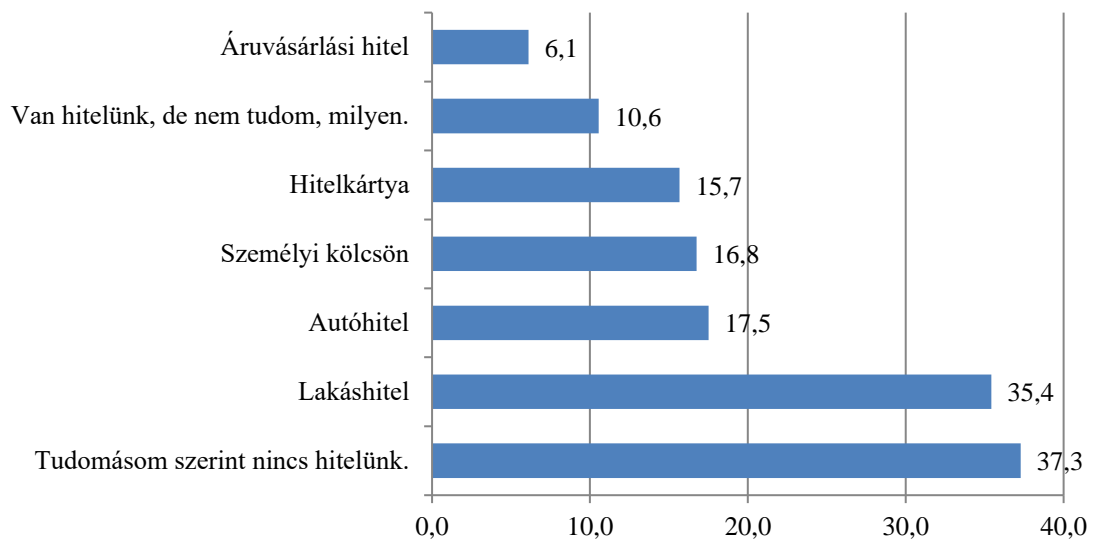
27. ábra A hitelfelvételről alkotott vélemény megoszlása (%)

Forrás: saját szerkesztés

A következő attitűd-kérdésnél a család hiteiről érdeklődtünk: „Milyen hitelek van szűk családi körben?” A lehetséges válaszok az alábbiak voltak: tudomásom szerint nincs hitelünk; személyi kölcsön; lakáshitel; áruvásárlási hitel; hitelkártya; autóhitel; van hitelünk, de nem tudom, milyen. A kitöltők több választ is megjelölhettek. A leggyakrabban említett válasz szerint nincs a családnak hitele. Érdekes adat, hogy azon válaszok között, akik ezt a lehetőséget választották (tudomásuk szerint nincs hitelük), 251 fő több hitelfélét is megjelölt. A középiskolások harmada tett említést a lakáshitelről. Az autóhitel, a személyi kölcsön, és a hitelkártya említésének aránya közel azonos. A legkevesebben az áruvásárlási hitelt jelölték meg, valamint azt, hogy nem tudják, milyen fajta hitelük van. (28. ábra)

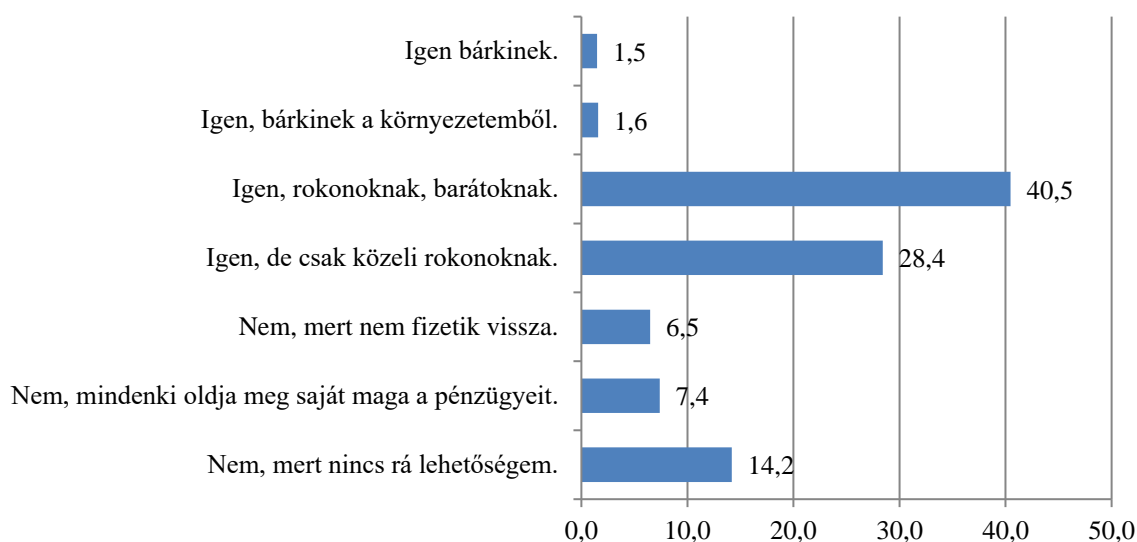
28. ábra A családi hiteltípusok említésének aránya (%)

Forrás: saját szerkesztés

A hitelezés dimenziójában az utolsó attitűdre vonatkozó kérdés így szólt: „Adnál-e kölcsön 10 ezer forintot?” A tipikus válasz szerint igen, adnának kölcsön rokonoknak, barátoknak (40,5 százalék). A válaszadók negyede (28,4 százalék) adna, de csak közeli rokonoknak. A diákok 14,2 százalékának nincs lehetősége kölcsönadni. 7,4 százalékuk úgy gondolja, hogy mindenkinek magának kell megoldania a pénzügyeit, míg 6,5 százalékuk azért nem ad, mert nem fizetik vissza. (29. ábra)

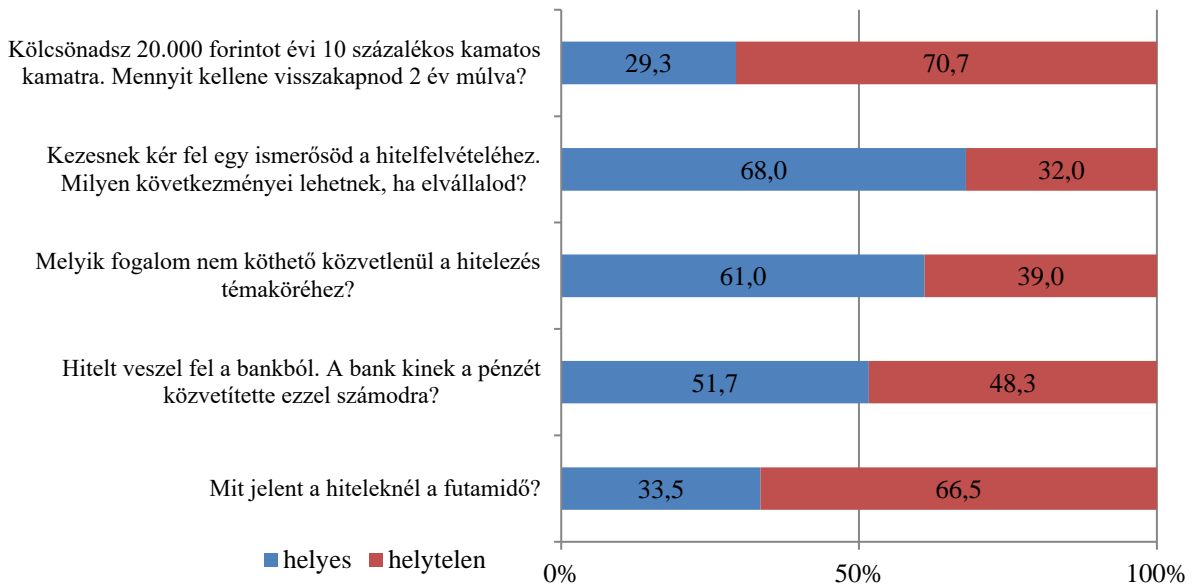
29. ábra Adnál-e kölcsön 10 ezer forintot? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Összegezve, a hitelezés témakörében a legtöbb helyes válasz a kezesség következményeire érkezett, a kitöltők 68,0 százaléka választotta a jó megoldást. Hasonlóan magas arányban tudták kiválasztani a megadott fogalmak közül a középiskolások azt, amelyik nem a hitelezés témaköréhez kapcsolódik (61,0 százalék). A válaszadók fele jelölte be megfelelően a megadott lehetőségek közül azt, hogy kinek a pénzt közvetíti a bank a hitelezés során (51,7 százalék). A futamidő fogalmát és a kamatos kamat számítását a diákok harmada ismeri csak helyesen. (30. ábra)

30. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya a hitelezés témakörében (%)

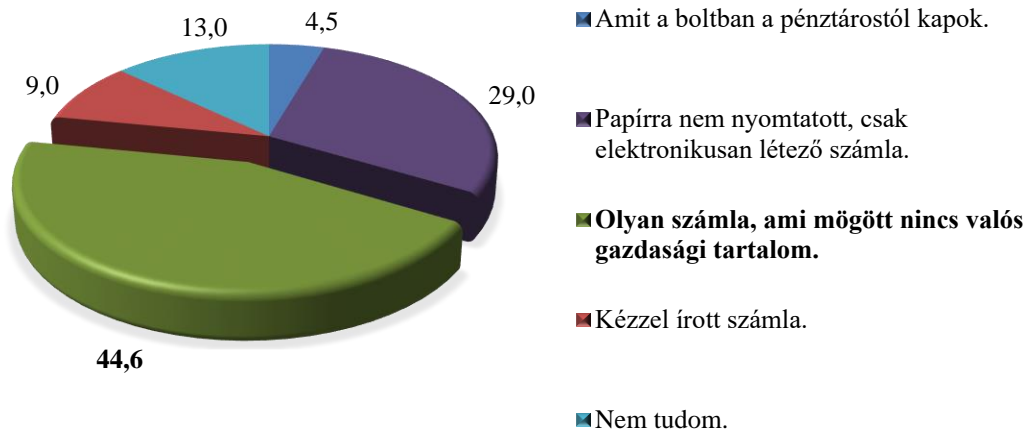

Forrás: saját szerkesztés

3.6. Munka világa

A munka világával kapcsolatos dimenzióban először a fiktív számla fogalmára kérdeztünk rá. 10 300 érvényes válasz érkezett, továbbá 1536 fő (13,0 százalék) a „nem tudom” lehetőséget választotta. A kitöltők 44,6 százaléka tudta a helyes választ, miszerint a fiktív számla olyan számla, ami mögött nincs valós gazdasági tartalom. A középiskolások 29,0 százaléka szerint a fiktív számla csak elektronikusan létezik, míg 9,0 százalékuk szerint kézzel írott számlát jelent. A harmadik helytelen opció választásának aránya 4,5 százalék. (31. ábra)

31. ábra Mi az a fiktív számla? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 23,001, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 35,3 százaléka, a 16-17 évesek 41,2 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 50,8, míg az idősebbek 57,4 százaléka adott jó választ.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 63,839, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (47,2 százalék) helyesen, mint a nők (40 százalék).

A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 140,678, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 59,2 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 41,7 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 45,2 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 38,1 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 166,170, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 59,8 százaléka, és a szakközépiskolába járók 45,2 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát. A gimnáziumi osztályba járók 40,9 a szakiskolába járó diákok 33,9 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 24,978, p-érték<0,001).A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 47,5 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 42,3 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A továbbiakban arról érdeklődtünk, hogy milyen életkortól létesíthetnek munkaviszonyt a diákok. 11 468 fő válaszolt valamelyik lehetőségre, míg 360 fő a „nem tudom” opciót választotta. A leggyakrabban előforduló válaszlehetőség a helyes megoldás volt, ezt jelölte be a középiskolások közel háromnegyede (73,3 százalék). Minden tízedik tanuló úgy véli, hogy a diákok már 14 éves kortól létesíthetnek munkaviszonyt érvényes diákigazolvánnyal (helytelen válasz). A kitöltők 8,5 százaléka szerint csak diákszervezeteken keresztül lehet munkát vállalni, míg 5,2 százalékuk szerint munkaviszonyban nem, csak tanuló szerződéssel foglalkoztathatók a diákok. (32. ábra)

32. ábra Milyen életkortól létesíthetnek munkaviszonyt a diákok? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 32,733, p-érték<0,001). Míg a 14-15 évesek 73,1 százaléka, a 16-17 évesek 72,3 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 70,2, míg az idősebbek 69,7 százaléka adott jó választ.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 48,643, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a nők válaszoltak nagyobb arányban (74,7 százalék) helyesen, mint a férfiak (69 százalék).

A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 33,723, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 74,5 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 72,9 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 73,1 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 67,1 százaléka válaszolt helyesen.

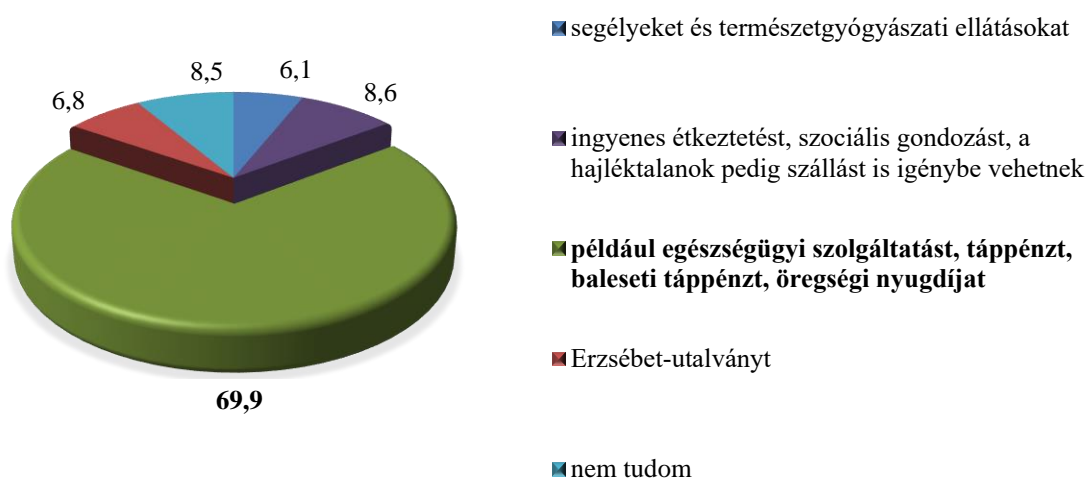
A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 207,762, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 73,5 százaléka, és a

szakközépiskolába járók 73,4 százaléka és a gimnáziumi osztályba járók 74,8 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát. A szakiskolába járó diákok 55,6 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 38,485, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 76,1 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 70,3 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A következő kérdésnél arra voltunk kíváncsiak, vajon milyen társadalombiztosítási ellátásokat, szolgáltatásokat igényelhetünk biztosítottként. A válaszadók száma 10 814 fő volt, további 1011 fő nem tudott válaszolni. A válaszadók kétharmada (69,9 százalék) tudta a helyes választ, miszerint egészségügyi szolgáltatásra, táppénzre, baleseti táppénzre, öregségi nyugdíjra jogosít a biztosított jogviszony. A kitöltők 8,6 százaléka szerint ingyenes étkeztetést, szociális gondozást, a hajléktalanok pedig szállást is igénybe vehetnek biztosítottként (helytelen válasz). A segélyeket és természetgyógyászati ellátásokat, valamint az Erzsébet-utalványt közel azonos arányban választották a középiskolások. (33. ábra)

33. ábra Biztosítottként milyen társadalombiztosítási ellátásokat, szolgáltatásokat igényelhetünk? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 208,610, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 61,6 százaléka, a 16-17 évesek 66,8 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 73, míg az idősebbek 79,8 százaléka adott jó választ .

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 19,326, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a nők válaszoltak nagyobb arányban (70,4 százalék) helyesen, mint a férfiak (66,7 százalék).

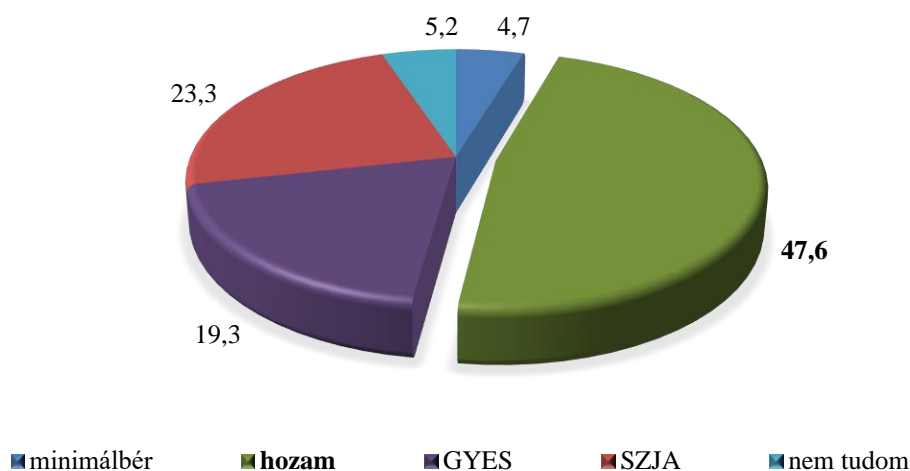
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 150,155, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 81,7 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 67,8 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 71,8 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 54,3 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 283,670, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 77,1, és a szakközépiskolába járók 70,4 és a gimnáziumi osztályba járók 70,4 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát. A szakiskolába járó diákok csupán 49,5 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 74,603, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 74,7 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 66,3 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A munka világának témakörében a továbbiakban arra voltunk kíváncsiak, hogy melyik fogalom nem kötődik közvetlenül a munkavállaláshoz. A válaszlehetőségek az alábbiak voltak: minimálbér, hozam, GYES, SZJA. 11 209 fő válaszolt erre a kérdésre, további 613 fő nem adott választ. A többség, a kitöltők közel fele (47,6 százalék) a helyes fogalmat jelölte meg (kamat). Minden negyedik középiskolás az SZJA-t választotta, míg minden ötödik a GYES-t. A harmadik helytelen opcióra voksoltak a legkevesebben. (34. ábra)

34. ábra Melyik fogalom nem kötődik közvetlenül a munkavállaláshoz? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 509,691, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 34,3 százaléka, a 16-17 évesek 44,3 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 54,9, míg az idősebbek 64,8 százaléka adott jó választ.

Erre a kérdésre ugyan a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (46,6 százalék) helyesen, mint a nők (46,5 százalék), azonban az eltérés nem szignifikáns (khi-négyzet=0,019, p-érték=0,891).

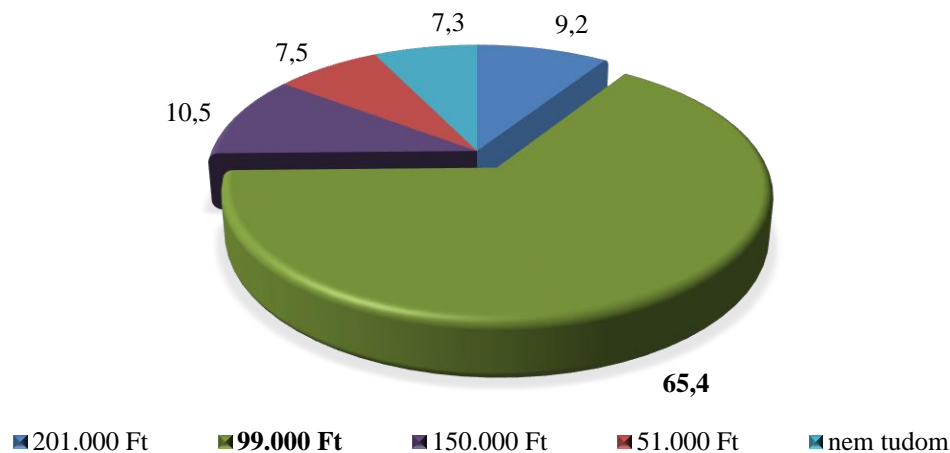
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 235,160, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 67 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 44,5 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 44,3 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 39,8 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 209,126, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 64,6 és a szakközépiskolába járók 48,5 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát. A gimnáziumi osztályba járók 43,2 százaléka és a szakiskolába járó diákok csupán 35,6 százaléka választott helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 138,238, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 55,6 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 43,4 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A számítási feladat ebben a témakörben a nettó jövedelem meghatározására irányult: „Diákmunkát végeztél, amiért a munkáltatód 150.000 Ft bruttó munkabért ad neked, melyhez 51.000 Ft közteher tartozik. Mennyi lesz a nettó jövedelmed?” 10 952 fő választotta valamelyik értéket, további 862 fő a „nem tudom” opciót jelölte meg. A legtöbben helyesen határozták meg a nettó jövedelem összegét, a válaszadók 65,4 százaléka. A középiskolások 10,5 százaléka szerint a bruttó és a nettó bér összege azonos, míg a diákok 9,2 százaléka a levonásokat hozzáadta a bruttó bérhez. A legkisebb arányban az 51 ezer forintos értéket választották. (35. ábra)

35. ábra Diákmunkát végeztél, amiért a munkáltatód 150.000 Ft bruttó munkabért ad neked, melyhez 51.000 Ft közteher tartozik. Mennyi lesz a nettó jövedelmed? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 122,174, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 57,8 százaléka, a 16-17 évesek 63,2 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 69,1, míg az idősebbek 71,7 százaléka adott jó választ.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 44,150, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (66,9 százalék) helyesen, mint a nők (61,1 százalék).

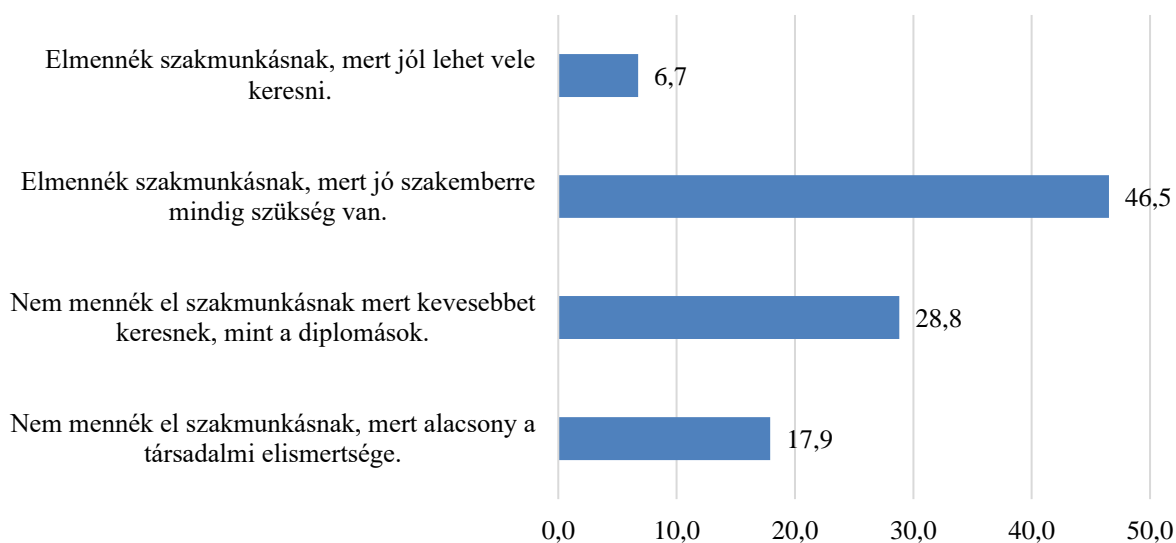
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 87,224, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 73,4 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 63,9 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 68,5 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 54,7 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 148,077, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 70,8 százaléka, és a szakközépiskolába járók 65,4 százaléka válaszoltak helyesen a kérdésre. A gimnáziumi osztályba járók 65,3 százaléka és a szakiskolába járó diákok csupán 49,9 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 29,443, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 68 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 62,6 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

Az attitűdre vonatkozó kérdés ebben a dimenzióban a szakmunkásokkal kapcsolatos véleményre irányult. A legtöbben (46,5 százalék) azt választák, hogy elmennének szakmunkásként dolgozni, mert jó szakemberre mindig szükség van. A diákok csupán 6,7 százaléka gondolja úgy, hogy azért menne szakmunkásként dolgozni, mert jól keresnek. A középiskolások 28,8 százaléka úgy vélekedik, hogy nem menne szakmunkásnak, mert kevesebbet keresnek, mint a diplomások. Az alacsony társadalmi elismertséggel indokolt a kitöltők 17,9 százaléka. (36. ábra)

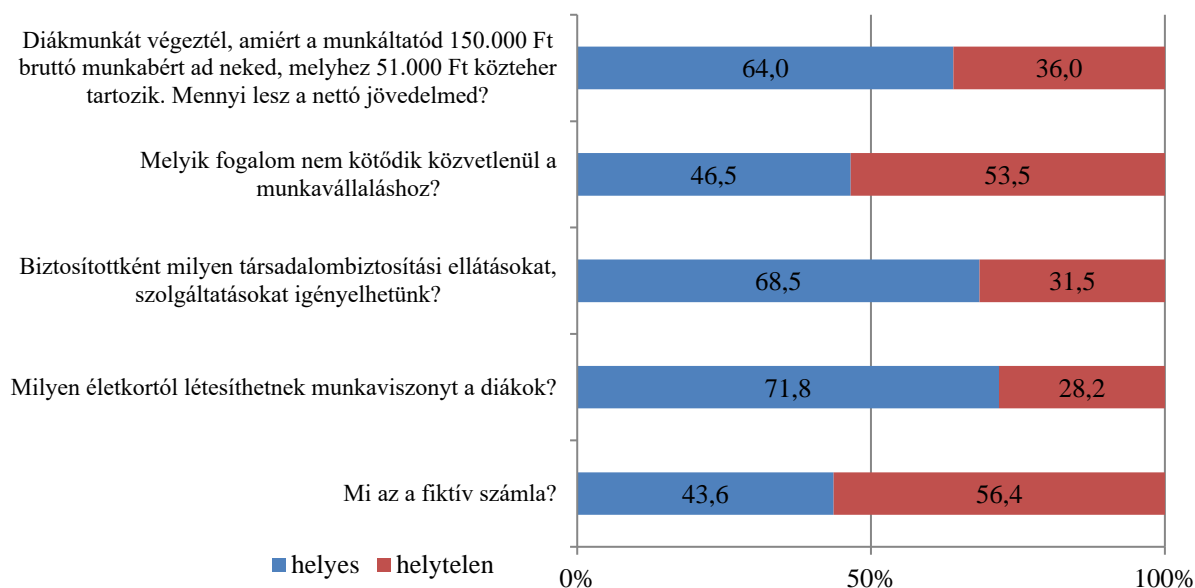
36. ábra Melyik állítással értesz legjobban egyet? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Összegezve, a munka világának moduljában a legtöbb helyes válasz a diákok munkaviszonyának létesítésére vonatkozó életkorra érkezett (71,8 százalék). Hasonlóan magas arányban válaszoltak jól a középiskolások a társadalombiztosítási ellátásoknál, szolgáltatásoknál, valamint a számítási feladatnál. A munkavállalási fogalmak kiválasztását csupán a tanulók 46,5 százaléka határozta meg megfelelően. A legkevesebb helyes válasz (43,6 százalék) a fiktív számla fogalmára érkezett. (37. ábra)

37. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya a munka világának témakörében (%)

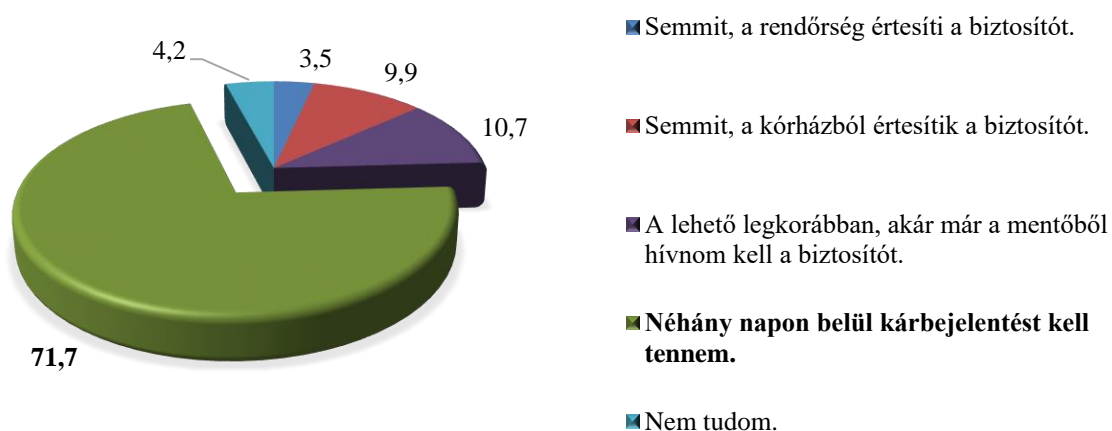

Forrás: saját szerkesztés

3.7. Biztosítás, nyugdíj

A biztosítások és nyugdíjak moduljában elsőként arról kérdeztük a diákokat, hogy baleset esetén mit kell tenni ahhoz, hogy a biztosítási összeget kifizesse a biztosító. 11 313 fő válaszolt a kérdésre, míg 493 „nem tudom” válasz érkezett. A legtöbben a helyes állítást választották, miszerint néhány napon belül kárbejelentést kell tenni, a tanulók közel háromnegyede (71,7 százalék). Minden tizedik középiskolás szerint a lehető legkorábban, akár a mentőből hívni kell a biztosítót. Közel azonos arányban (9,9 százalék) úgy vélik, hogy a kórházból értesítik a biztosítót, míg 3,5 százalékuk szerint ez a rendőrség feladata. (38. ábra)

38. ábra Van balesetbiztosításod. Kerékpáros balesetet szenvedtél, mit kell tenned, hogy a biztosítási összeget a biztosító kifizesse? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 15,403, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 68,5 százaléka, a 16-17 évesek 69,4 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 72,1, míg az idősebbek 72,9 százaléka adott jó választ.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 26,936, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a nők válaszoltak nagyobb arányban (72,3 százalék) helyesen, mint a férfiak (68 százalék).

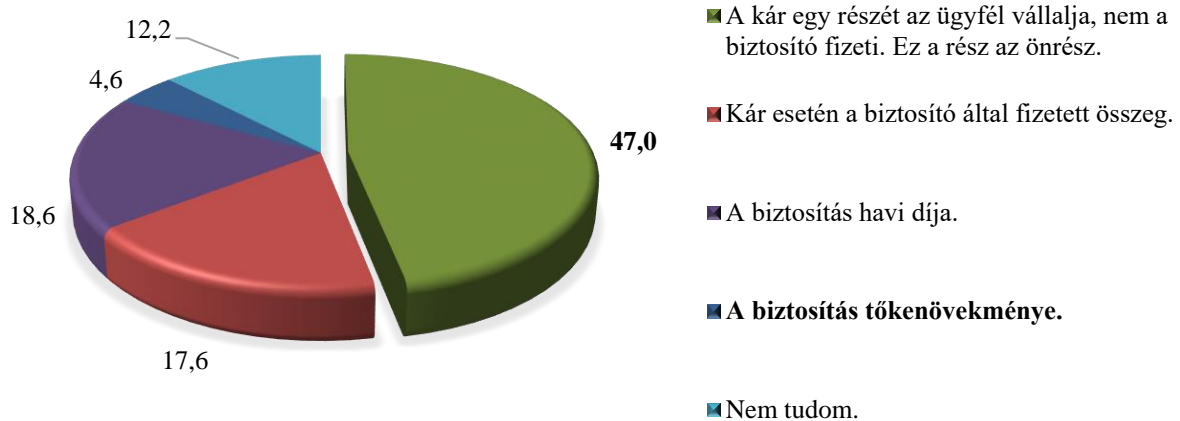
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 70,234, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 76,1 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 70,6 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 74,9 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 58,8 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 225,895, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 74,1 százaléka, és a szakközépiskolába járók 71,3 százaléka válaszoltak helyesen a kérdésre. A gimnáziumi osztályba járók 73,6 százaléka és a szakiskolába járó diákok csupán 53,2 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 29,333, p-érték<0,001).A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 73,9 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 68,8 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A továbbiakban az önrész fogalmáról kérdeztük a középiskolai oktatásban résztvevőket. 10 358 fő válaszolt a kérdésre, további 1439 fő (12,2 százalék) nem választotta egyik lehetőséget sem. A legtöbben a helyes választ jelölték meg, miszerint a kár egy részét az ügyfél vállalja, a kitöltők 47,0 százaléka. A helytelen meghatározások közül a biztosítás havi díjára, valamint a kár esetén a biztosító által fizetett összegre közel azonos arányban voksoltak a diákok. A legkevesebb válasz a biztosítás tőkenövekményére érkezett. (39. ábra)

39. ábra Mi a biztosításokhoz kapcsolódó önrész fogalom jelentése? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 224,970, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 39,2 százaléka, a 16-17 évesek 43,5 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 49,8, míg az idősebbek 59,4 százaléka adott jó választ.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 42,664, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (48,8 százalék) helyesen, mint a nők (42,8 százalék).

A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 174,351, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 62,7 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 44,6 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 48,8 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 37,7 százaléka válaszolt helyesen.

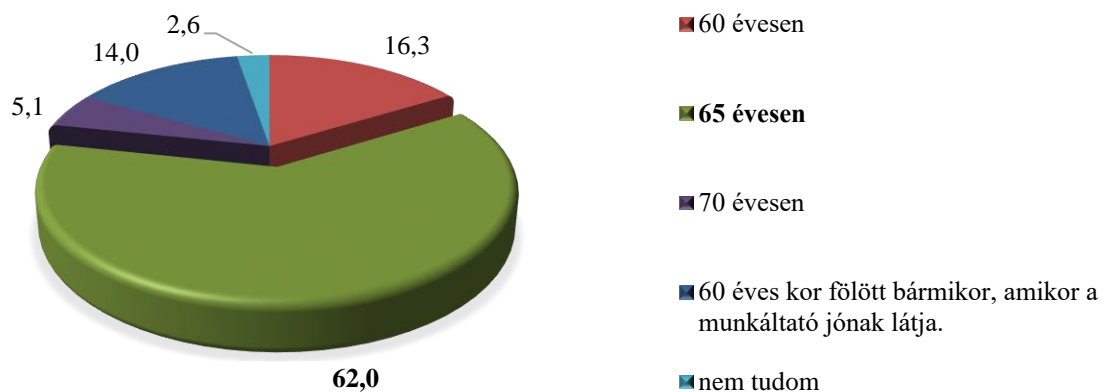
A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 228,338, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 59 százaléka, és a

szakközépiskolába járók 48 százaléka válaszoltak helyesen a kérdésre. A gimnáziumi osztályba járók 45,5 százaléka és a szakiskolába járó diákok csupán 29,3 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 33,605, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 50,4 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 44,3 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A következő kérdés a jelenlegi szabályozás szerinti öregségi nyugdíjkorhatárra irányult. 11 481 érvényes válasz érkezett erre a kérdésre, további 312 fő a „nem tudom” lehetőséget jelölte meg. A többség, a diákok közel kétharmada helyesen tudja az öregségi nyugdíjkorhatárt. Minden hatodik válaszadó a 60 éves korra szavazott, illetve arra az opcióra, hogy 60 éves kor felett bármikor nyugdíjba lehet menni. A legkevesebben a 70 éves életkort választották. (40. ábra)

40. ábra A jelenlegi szabályozás szerint mikor mehetsz öregségi nyugdíjba? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 270,702, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 50,6 százaléka, a 16-17 évesek 59,8 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 67,3, míg az idősebbek 72,1 százaléka adott jó választ.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 30,965, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (62,9 százalék) helyesen, mint a nők (58 százalék).

A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 147,032, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 75,4 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 59,8 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 57,4 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 48,1 százaléka az egyéb képzésbe járók 57,8 százaléka válaszolt helyesen.

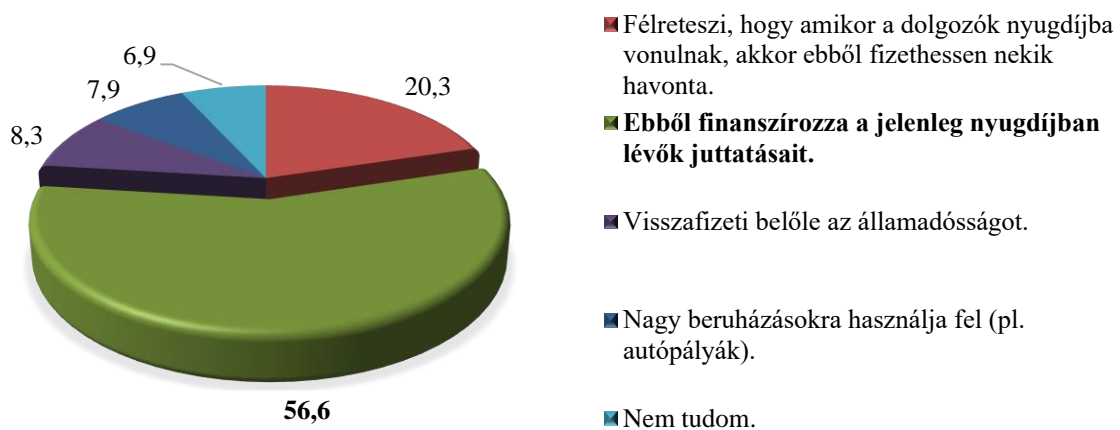
A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 147,953, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 73,6 százaléka, és a szakközépiskolába járók 61,6 százaléka válaszoltak helyesen a kérdésre. A gimnáziumi osztályba járók 60 százaléka és a szakiskolába járó diákok csupán 48,8 százaléka válaszolt helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 31,490, p-érték<0,001).A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 64,8 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 59 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A továbbiakban arra voltunk kíváncsiak, hogy a középiskolások szerint mire fordítja az állam a dolgozók által befizetett nyugdíjjárulékot. 10 978 fő válaszolt erre a kérdésre, további 809 fő

(6,9 százalék) a „nem tudom” opciót választotta. A legtöbben a helyes választ jelölték meg, miszerint ebből finanszírozza az állam a jelenleg nyugdíjban lévők juttatásait (56,6 százalék). A helytelen válaszok közül a legtöbben azt állították, hogy félreteszi, hogy a dolgozók későbbi nyugdíjba vonulásakor ebből tudjanak havonta fizetni. A kitöltők 8,3 százaléka úgy gondolja, hogy visszafizetik belőle az államadósságot, míg 7,9 százalékuk szerint nagy beruházásokra használják. (41. ábra)

41. ábra Mire fordítja az állam a dolgozók által befizetett nyugdíjjárulékot? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 177,564, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 47,3 százaléka, a 16-17 évesek 54,5 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 61,7, míg az idősebbek 64,5 százaléka adott jó választ.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 16,494, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a nők válaszoltak nagyobb arányban (57,2 százalék) helyesen, mint a férfiak (53,5 százalék).

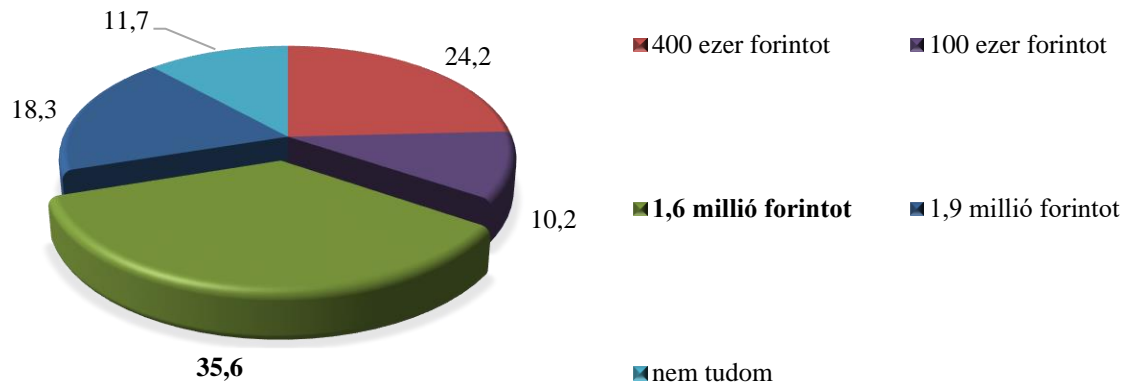
A képzési idő esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 115,064, p-érték<0,001). Képzési idő szerinti bontásban az érettségi utáni képzésben résztvevők 68,2 százaléka, a 4 osztályos középiskolába járók 54,9 százaléka, 6 osztályos középiskolába járók 56,5 százaléka, 8 osztályos középiskolába járók 45,7 százaléka választott helyesen.

A képzési típus esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 165,734, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 66,9 százaléka, és a szakközépiskolába járók 57,3 százaléka választott helyesen a kérdésre. A gimnáziumi osztályba járók 54,2 százaléka és a szakiskolába járó diákok csupán 41,7 százaléka választott helyesen.

A képzési terület esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 117,409, p-érték<0,001). A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 63,6 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 52,4 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát.

A biztosítások, nyugdíjak témakörében a számítási feladat arra vonatkozott, hogy amennyiben valakinek van egy 20 százalékos, minimum 100 000 forint önrésszel rendelkező casco biztosítása, úgy lopás esetén mennyit fizet a biztosító egy 2 millió forintot érő autóra. A kérdésre 10 388 érvényes válasz érkezett, további 1379 fő (11,7 százalék) nem tudott választani a lehetőségek közül. A helyes értéket a válaszadók 35,6 százaléka határozta meg (1,6 millió forint). A tanulók negyede (24,2 százalék) a 400 ezer forintra szavazott. A legkisebb, 100 ezer forintos adatot a kitöltők 10,2 százaléka, míg a legnagyobbat (1,9 millió forint) 18,3 százalékuk jelölte meg. (42. ábra)

42. ábra Casco biztosítást kötsz egy kétmillió forintot érő autóra, amelynek 20%, minimum 100 ezer forint az önrésze. Mennyit kapsz a biztosítótól, ha ellopják az autodat? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes életkorok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 32,352, p-érték <0,01). Míg a 14-15 évesek 31,9 százaléka, a 16-17 évesek 33,9 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre, addig a 18 évesek 38,6, míg az idősebbek 38 százaléka adott jó választ.

A nemek között a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés tapasztalható (khi-négyzet= 28,156, p-érték<0,001). Erre a kérdésre a férfiak válaszoltak nagyobb arányban helyesen (37 százalék) helyesen, mint a nők (32,4 százalék).

Az egyes képzési idők esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak (khi-négyzet= 7,273, p-érték=0,122).

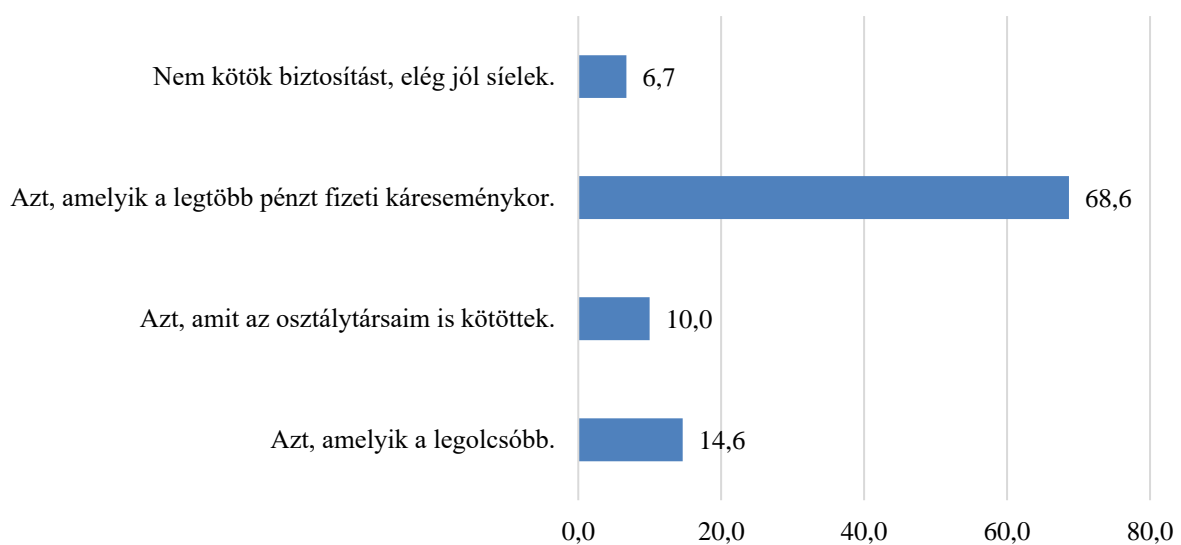
Az képzési típusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet= 40,611, p-érték<0,001). Az egyéb képzésbe járó diákok 41 és a szakközépiskolába járók 35,2 százaléka válaszoltak helyesen a kérdésre. A gimnáziumi

osztályba járók 34,7 százaléka és a szakiskolába járó diákok csupán 28,4 százaléka választott helyesen.

A kereskedelmi, gazdasági képzésre járó diákok 35,3 százaléka, míg a nem gazdasági képzésben résztvevők 34,5 százaléka jelölte meg a helyes válaszalternatívát, így a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak (khi-négyzet= 0,75, p-érték=0,387).

Az utolsó kérdés a biztosítások témakörében egy külföldi síelés esetén a biztosítás kiválasztására vonatkozó attitűdre irányult. Az érvénytelen válaszok száma elhanyagolható. A középiskolások kétharmada (68,6 százalék) azt a biztosítást választaná, amelyik káresemény esetén a legtöbbet fizeti. Minden hatodik diák a legolcsóbb biztosítást kötné meg, míg a kitöltők tíz százaléka az osztálytársai ajánlásai alapján döntene. A legalacsonyabb arányban azt az opciót jelölték meg a válaszadók, hogy nem kötnének biztosítást. (43. ábra)

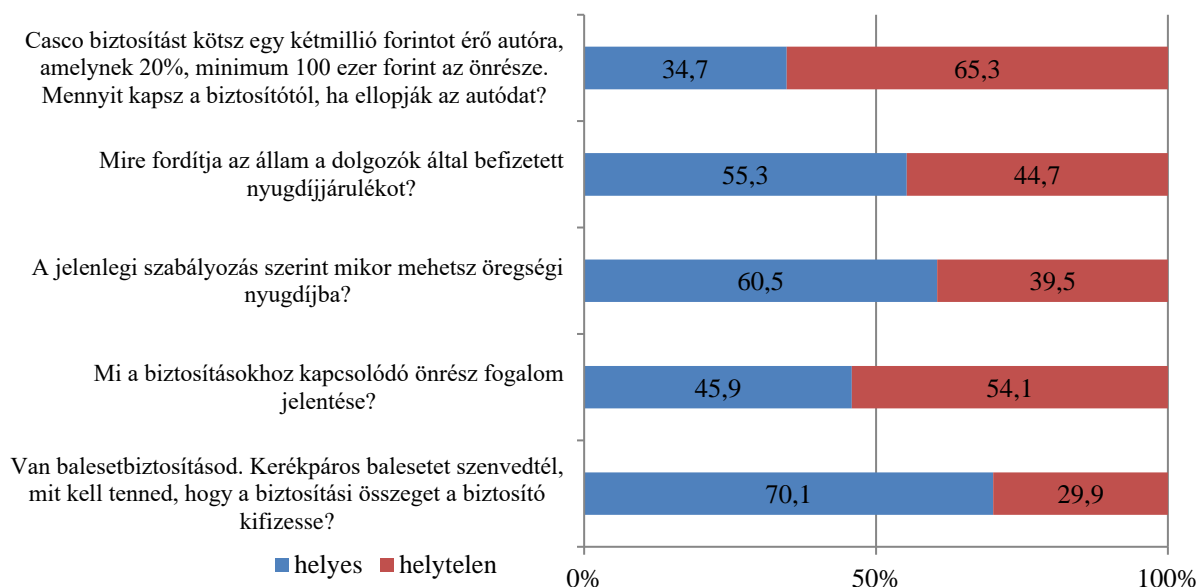
43. ábra Külföldre utazol síelni, melyik biztosítást választanád? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Összegezve, a biztosítások és nyugdíjak témakörének kérdéseit, a legkevesebb helyes válasz a számítási feladatra érkezett (34,7 százalék). A kitöltők 45,9 százaléka jól ismeri az önrész fogalmát. Az öregségi nyugdíj korhatárára és a befizetett nyugdíjjárulékok felhasználására vonatkozó kérdésre hasonló volt a helyes válaszok aránya. A legmagasabb érték ebben a dimenzióban annál a kérdésnél született, hogy baleset esetén hogyan kell értesíteni a biztosítót (70,1 százalék). (44. ábra)

44. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya biztosítások, nyugdíjak témakörében (%)

Forrás: saját szerkesztés

3.8. Az Econventio-index értéke

Econventio-index értéke a diákok átlagteljesítményét méri 0-100 skálán. Ez a középiskolások esetében 2015-ben 47%, ami annyit jelent, hogy a diákok 30 kérdésből átlagosan 14,1 kérdést válaszolnak meg helyesen. A minta alapján a hazai középiskolások pénzügyi tudásszintje az Econventio-index alapján 95 százalékos megbízhatósággal 46,7% és 47,4% százalék közé esik.

A legjobban teljesítő tanuló a tudásteszt kérdések 90 százalékát tudta helyesen megválaszolni. A középiskolások fele legfeljebb 46,7 százalékos teljesítményt nyújtott a teszten, míg ötven százaléknál jobb eredményt a kitöltők 41 százaléka érte el. Hetven százalék feletti eredményt a középiskolások 9 százaléka tudott elérni.

Az Econventio-index életkorral való kapcsolatát vizsgálva szignifikáns (p -érték $<0,01$) pozitív irányú, gyenge korrelációs kapcsolatot ($r=0,265$) találunk. Ez arra utal, hogy az életkornak, az ezzel járó gyakorlati tapasztalatnak szignifikáns kapcsolata van a pénzügyi tudásszinttel, ugyanakkor a tudásszintet több tényező együttesen alakítja, amelynek az életkor csak egy szelete.

Azok körében, akik kereskedelmi, gazdasági képzésekre járnak az index értéke 51,2%, míg a nem gazdasági képzésekben résztvevők eredménye (45,7%) ettől szignifikánsan elmarad ($F=204,713$, p -érték $<0,001$). Ennek megfelelően a gazdasági képzésben résztvevő hazai középiskolások pénzügyi tudásszintje az Econventio-index alapján 95 százalékos-megbízhatósággal 50,5% és 51,9 % között, míg a nem gazdasági képzésekre járók esetében 45,3% és 46% között mozog.

Akik korábban töltöttek már Econventio tesztet, azok átlageredménye (52%) szignifikánsan jobb ($F=344,294$; p -érték $<0,001$), mint a tesztet első alkalommal kitöltőké (45%)

A teszten szignifikánsan jobb eredményt ($F=106,156$, p -érték $<0,001$) értek el a férfiak (48,7 százalék), mint a nők (45,4 százalék). A diákok pénzügyi tudásszintje az Econventio-index alapján 95 százalékos- megbízhatósággal a férfiak esetében 48,3% és 49,2 % között, a nők esetében 44,9% és 45,8% között mozog.

Az Econventio-index alapján az átlaghoz képest jobb eredményt értek szakközépiskolások (48,2%) illetve akik egyéb képzésre járnak (56,2%). A gimnáziumban tanulók átlaga 46,8%, míg a szakiskolák tanulóinak átlageredménye 36,9%. Az iskolatípusok átlagértékei között szignifikánsan különbségek mutathatóak ki. A szakiskolások átlagteljesítménye, amely 95 százalékos megbízhatósággal 35,9% és 37,8 % közé esik, szignifikánsan gyengébb, mint a többi iskolatípus átlagteljesítménye. A szakközépiskolai és a gimnáziumi tanulók átlagteljesítménye között nem találtunk szignifikáns eltérést, előbbi csoport esetében a hazai tanulók átlagteljesítménye 47,8% és 48,7% között, míg utóbbiak esetében 46,3% és 47,3% közé esik. Az egyéb képzési típusú diákok átlagteljesítménye szignifikánsan jobb a többi iskolatípus átlagteljesítményéhez viszonyítva. E csoport esetében a tanulók átlagteljesítménye 54,8% és 57,6% között mozog 95 százalékos megbízhatóság mellett ($F=222,527$, p -érték $<0,01$).

A középiskolások átlagteljesítményéhez képest jobb eredményt értek el azok a diákok, akik 6 osztályos középiskolába (49%) illetve akik érettségi utáni képzésekre járnak (57,4%). A 4 osztályos tanulók átlaga 46,4%, a 8 osztályos tanulók teljesítménye 41,5%. A képzési idő átlagértékei között szignifikáns ($F=124,99$, p -érték $<0,01$) különbségek mutathatóak ki. A 8 osztályos középiskolában tanulók átlagteljesítménye, amely 95 százalékos megbízhatósággal 39,2% és 43,8% közé esik, szignifikánsan gyengébb, mint a többi képzési időben résztvevők átlagteljesítménye. Az egyéb képzésre járók és a 4 osztályos középiskolába átlagteljesítménye között nincs szignifikáns különbség, előbbi csoport esetében a hazai tanulók átlagteljesítménye 43,5% és 45% között mozog, míg utóbbiak esetében 46% és 46,8 % közé esik. A 4 és 6 osztályos középiskolában tanulók átlagteljesítménye között nincs szignifikáns különbség, az utóbbi tanulók átlagteljesítménye 47,8% és 50,2% közé esik. Az érettségi után továbbtanuló diákok átlagteljesítménye szignifikánsan jobb a többi iskolatípus átlagteljesítményéhez

viszonyítva. E csoport esetében a tanulók átlagteljesítménye 56,4% és 58,4% között mozog 95 százalékos megbízhatóság mellett.

Attitűd-index

A kitöltők pénzügyi magatartását, hozzáállást szeretnék jellemezni 0-100 skálán az attitűd-index segítségével. Az attitűd-index értéke 2015-ben 76,3% volt, a középiskolások felének az attitűdje az index alapján legalább 60%, így elmondható, hogy a középiskolások többsége pozitívan áll a pénzügyekhez.

A pénzügyekhez való hozzáállás és a tudásszint, kultúra kapcsolata visszaköszön a nemzetközi vizsgálatokban. A diákok Econventio teszten elért eredménye és attitűdje között szignifikáns ($r=0,31$ p -érték $<0,001$) kapcsolat mutatható ki.

Azon középiskolásoknak, akik korábban töltöttek már Econventio-tesztet az attitűd-indexük magasabb az átlagosnál (78,5%), míg a tesztet első alkalommal kitöltők attitűd-indexe 75,5%

A nők attitűd-index értéke (77,4%) magasabb, mint a férfiaké (75,4%). A diákok pénzügyekhez való hozzáállása az attitűd-index alapján 95 százalékos- megbízhatósággal a férfiak esetében 74,8% és 76,0 % között, a nők esetében 76,7% és 78% között mozog, így az attitűd tekintetében a férfiak és a nők között szignifikánsan ($F=17,672$, p -érték $<0,01$) különbségek mutatható ki.

Azok körében, akik kereskedelmi, gazdasági képzésekre járnak az index értéke 79,1%, míg a nem gazdasági képzésekben résztvevők eredménye (75,3%) ettől szignifikánsan elmarad ($F=48,6$, p -érték $<0,01$). Ennek megfelelően a hazai középiskolások pénzügyekhez való hozzáállása az attitűd-index alapján 95 százalékos- megbízhatósággal a gazdasági képzésben járók esetében 78,2% és 80% között, míg a nem gazdasági képzésekre járók esetében 74,8% és 75,9% között mozog.

Az attitűd-index életkorral való kapcsolata szignifikáns (p -érték $<0,01$) pozitív irányú, gyenge korrelációs kapcsolatot ($r=0,043$) mutat. Ez azt jelenti, hogy az életkor minimálisan ugyan, de befolyásolhatja a pénzügyi ismeretekhez való hozzáállást, de ez természetesen nagyon sok más tényezőtől is függ.

Az attitűd és a tudás szint kapcsolatát jól mutatja, ha az eredményeket iskolatípus szerinti bontásban nézzük. Az Econventio-indexhez hasonlóan az attitűd- index átlagértékéhez képest magasabb azon diákok esetében, akik szakközépiskolába járnak (77,3%) illetve akik egyéb képzésre járnak (79,9%). A gimnáziumban tanulók átlaga 76,8%, a legalacsonyabb értékkel a szakiskolában tanulók (68,3%) rendelkeznek. Az iskolatípusok átlagértékei között szignifikánsan ($F=55,09$, p -érték $<0,01$) különbségek mutathatóak ki. A szakiskolások attitűd-indexe, amely 95 százalékos megbízhatósággal 66,8% és 69,8 % közé esik, szignifikánsan gyengébb, mint a többi iskolatípus attitűd-indexe. A szakközépiskolai és a gimnáziumi tanulók attitűdje között nem találtunk szignifikáns különbséget, előbbi csoport esetében a hazai tanulók attitűd-indexe 76,7% és 77,9% között mozog, míg utóbbiak esetében 76% és 77,7% közé esik. Az egyéb képzési típusú diákok attitűd-indexe szignifikánsan magasabb a többi iskolatípus

attitűd-indexéhez viszonyítva. E csoport esetében a tanulók attitűd-indexe 78,3% és 81,5% között mozog 95 százalékos megbízhatóság mellett.

Az attitűd -index alapján az átlagoz képest pozitívabb attitűddel rendelkeznek azok a diákok, akik 6 osztályos középiskolába járnak (77,1%) illetve akik érettségi utáni képzésekre járnak (80,9%). A 4 osztályos tanulók átlaga 77%, a 8 osztályos tanulók teljesítménye 74%. A 8 osztályos középiskolában tanulók attitűdje, amely 95 százalékos megbízhatósággal 70,9% és 77,2% közé esik, szignifikánsan gyengébb, mint a többi képzési időben résztvevőé. A 8, 6 és 4 osztályos középiskola hozzáállása között nem találtunk szignifikáns különbséget: a 6 osztályosok attitűd-indexe 75,3% és 78,9% közé, míg a 4 osztályosoké 76,4% és 77,6% közé esik. A 4 és 6 osztályos középiskolában tanulók valamint érettségi után továbbtanuló diákok attitűdje között nincs szignifikáns különbség, az utóbbi tanulók átlagteljesítménye 79,5% és 82,2% közé esik ($F=26,51$, p -érték $<0,01$).

Az attitűd-index lakhellyel való kapcsolatát vizsgálva, az index átlagértékéhez képest pozitívabb attitűddel rendelkeznek azok a diákok, akik megyei jogú városban (77,7%) illetve a fővárosban (76,5%) laknak. A falun élők átlaga 76,1%, a városokban élők átlaga 75,2%. A lakhely szerinti átlagértékek között egyetlen szignifikáns ($F=6,795$, p -érték $<0,01$) eltérés mutatható ki a városban élők (74,5% és 76,0%) és megyei jogú városban (76,9% és 78,5%) élő tanulók attitűdje között.

4. Eredmények összefoglalása

A hazai középiskolások teszteredményének átlaga 47%, amely magasabb az elmúlt évekhez képest (42%, illetve 45%). Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a középiskolások 30 kérdésből átlagosan a korábbi 12-13 helyet 14 kérdést tudnak helyesen megválaszolni.

A hazai középiskolásoknak - a nemzetközi eredményekkel – összehangban problémát jelent a százalékszámítás, a kamatos kamat számítása, a legalább, legfeljebb kifejezések kezelése, különböző ajánlatok összehasonlítása. Ez a későbbiekben azért lehet problematikus, mert a 2011-es OECD mérés szerint a hazai felnőtt lakosság többségére nem jellemző az ajánlatok mérlegelése, összehasonlítások tétele, így a mostani fiatal generációból is hiányzik ennek a számolási alapja. Ugyan tíz diák közül hét az alacsony bankköltségek alapján választana bankot, míg igen magas az extra szolgáltatások említésének aránya is, azaz megjelenik az összehasonlítás, ugyanakkor a „hogyan” kérdésnél problémába ütköznének. Emellett a szülők javaslatát a diákok harmada veszi figyelembe. A vizsgált tanulók közel negyede jelölte be azt, hogy internetes összehasonlítást végezne, illetve a lakóhelyhez közel eső fiókot is hasonló arányban választották. A kitöltők 7,3 százaléka a banki munkatársak viselkedését is tekintetbe veszi. Emellett a középiskolások kétharmada azt a biztosítást választaná, amelyik káresemény esetén a legtöbbet fizeti. Minden hatodik diák a legolcsóbb biztosítást kötné meg, azaz megjelenik az árérzékenység is, a diákok nem ugyanarra optimalizálnak: van aki árra, van aki szolgáltatásra.

A diákok úgy gondolják, hogy a szükséges pénzügyi ismereteiket leginkább a családtól tudják beszerezni, minden második diák említette az internetet, valamint az iskolát. Szintén magas arányban választották a kitöltők a saját tapasztalatot (40,6 százalék) és a pénzügyi tréninget (40,4 százalék).

A teszt eredményekben minden évben megjelenik, hogy problémás a jegybanki és kereskedelmi banki funkciók azonosítása, elkülönítése, az infláció fogalmának ismerete. A pénzügy kultúra része az is, hogy megértsük azon pénzügyi, gazdasági híreket, amelyeket nap, mint nap láthatunk a médiában. Tavaly a minimálbér, az áfa kulcs, idén az infláció és a munkanélküliségi ráta nagyságrendjének ismerete okozott problémát.

A nemzetközi vizsgálatokhoz hasonló eredményre jutottunk abban, hogy a középiskolások pénzügyek iránt tanúsított hozzáállása szignifikáns kapcsolatban áll a pénzügyi tudásszintjükkel, ezzel is igazolva, hogy nem csak tudást, attitűdöt is fejleszteni kell.

Témaköröket tekintve legnagyobb ismerethiány hitelekkel, biztosítással, nyugdíjjal, azaz olyan területekkel kapcsolatosan mutatkozott, ahol a diákok személyes tapasztalata alacsony, maximum az otthon látottakra tudnak építkezni. Ezeknek a kérdéseknek a vizsgálata azért fontos, mert sejthető belőle, hogy mennyire érti meg a diák a környezetében zajló eseményeket, illetve mennyire felkészült a jövőre vonatkozóan.

A teszten általában jobb eredményt értek el a férfiak, illetve a felsőbb évfolyamosok.

A középiskolások harmada tett említést a lakáshitelről. A középiskolások 69 százaléka adna kölcsön: 28 százaléka csak közeli rokonoknak, míg 41 százaléka rokonoknak, barátoknak.

A szegény emberrel kapcsolatosan leginkább az alábbi kifejezésekre asszociálnak: nincs pénze, munkanélküliség, nélkülözés, éhezés, sajnálat, csöves, Magyarország, hajléktalan, nyomor, pénztelenség.

A gazdag emberrel kapcsolatos tipikus asszociációk a sok pénz, mindene megvan, nagyképű, beképzelt, szerencsés, sikeres, adócsalás, fényűzés, mindent megengedhet magának, jómódú, hatalom, jó életkörülmények, kapzsi, külföld.

A diákok 53 százaléka elmenne szakmunkásnak (46 százalékuk szerint jó szakemberre mindig szükség van, de csak 7 százalékuk gondolja úgy, hogy azért menne szakmunkásként dolgozni, mert jól keresnek.

A diákok 18 százaléka azért nem menne el szakmunkásnak, mert szerintük alacsony társadalmi elismertséggel bírnak, míg 29 százalékuk azért nem, mert szerintük a szakmunkások kevesebbet keresnek, mint a diplomások.

A teszt eredményeiből kiderül, hogy szignifikánsan jobb eredményt értek el azok, akik már korábban is töltöttek ki Econventio tesztet. Ez visszaigazolja az egyesület tevékenységét.

5. Irodalomjegyzék

- Atkinson, A. & Messy, F. (2012): A pénzügyi kultúra mérése: Az OECD / Nemzetközi Pénzügyi Képzési Hálózata (INFE) kísérleti kutatásának eredményei. OECD Pénzügyi, Biztosítási és Magán-nyugdíjpénztári Műhelytanulmányok, 15. sz., OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>
- Béres, D. & Huzdik, K. (2012): A pénzügyi kultúra megjelenése makrogazdasági szinten. *Pénzügyi Szemle* 2012(3):,322 – 336.
- Béres, D. & Huzdik, K. & Kovács, P. & Sági, Á. & Németh, E. (2013): Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról. Kutatási jelentés, 2013. június
<http://www.asz.hu/tanulmanyok/2013/kutatasi-jelentes-felmeres-a-felsooktatásban-tanulo-fiatalok-penzugyi-kulturajarol/t353.pdf> Lekérdezve: 2014.01.24.
- Bongini, P. & Trivellato, P. & Zenga, M. (2012): Measuring Financial Literacy Among Students: An Application Of Rasch Analysis. *Electronic Journal of Applied Statistical Analysis*, EJASA 5(3), 425–430.
- Botos K. & Botos J. & Béres D. & Csernák J. & Németh E. (2012): Pénzügyi kultúra és kockázatvállalás a közép-alföldi háztartásokban. *Pénzügyi Szemle* 2012(3) 291–309.

- Cude, B. J. (2010): Financial Literacy 501. *The Journal of Consumer Affairs* 44(2), 271–275.
- Hogarth, JM & Hilgert, MA & Beverly SG (2003): Patterns of financial behaviors: implications for community educators and policymakers No 883, *Proceedings*, Federal Reserve Bank of Chicago.
- Horváthné Kökény, A. & Széles, Zs. (2014): Mi befolyásolja a hazai lakosság megtakarítási döntéseit? *Pénzügyi Szemle* 2014(4), 457–475.
- Huzdik, K., Béres, D., & Németh, E. (2014). Pénzügyi kultúra versus kockázatvállalás empirikus vizsgálata a felsőoktatásban tanulóknál. *Pénzügyi Szemle*, 4, 476-488.
- Huston, S. J. (2010): Measuring Financial Literacy. *The Journal of Consumer Affairs* 44 , p. 296–316.
- Kovács, L (2015): A pénzügyi kultúra Európában, Magyarországon és a Miskolci Egyetemen, IX. *Mérleg és kihívások* nemzetközi konferencia kiadványa, Miskolci Egyetem, 9 oldal.
- Lusardi, A. & Mitchell, O. S. & Curto, V. (2010): Financial literacy among the young. *Journal of Consumer Affairs* 44(2), 358–380.
- <http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01173.x>
- Lusardi, A. (2012): Numeracy, Financial Literacy, and Financial Decision-Making. *Numeracy* 5(1): 2. DOI: <http://dx.doi.org/10.5038/1936-4660.5.1.2>
- Lusardi, A. & Wallace, D. (2013): Financial Literacy and Quantitative Reasoning in the High School and College Classroom. *Numeracy* 6(2) 1..
- <http://dx.doi.org/10.5038/1936-4660.6.2.1>
- Mak, V & Braspenning, J. (2012): Errare humanum est: Financial Literacy in European Consumer Credit Law. *Financial Literacy in European Consumer Credit Law*, 307-322..DOI 10.1007/s10603-012-9198-5,
- Plakalovic, N. (2012): Financial Literacy and Resultant Stability of the Financial System, *Proceedings of the Faculty of Economics*, 6,135–144.

- Remund, D. L. (2010): Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *The Journal of Consumer Affairs* 44(2), 276–294.
- Servon, L. J. & Kaestner, R. (2008): Consumer Financial Literacy and the Impact of Online Banking on the Financial Behavior of Lower-Income Bank Customers. *The Journal of Consumer Affairs* 42(2), 271–304.
- Suganya, S. & Sakthivelrani, S. & Durai, K. (2013): Development and validation of financial literacy scal., *International Journal of Research in Commerce & Management* 4(1), 99–104.
- Wilson, A. (2013): The role of mystery shopping in the measurement of service performance. *Journal of Service Theory and Practice*. 11/1998; 8(6):414-420. DOI: 10.1108/09604529810235123
- Zsótér, B. (2013): A pénzügyi edukáció aktuális kérdései, kutatómódszertani problémái. *Vzdelávanie, V̀yskum a Metodológia*, , 673–678.
- <http://www.irisro.org/pedagogia2013januar/0711ZsoterBoglarka.pdf> Lekérdezve: 2015.01.20.